

Är sexualitet en enskild ensak eller en gemensam ensak?

Svenska gymnasieelevers syn på sex, sexualitet, relationer och sexualundervisning

Sofia Palomaa, 37800

Pro gradu-avhandling i sociologi

Handledare: Lise Eriksson

Fakulteten för samhällsvetenskaper och ekonomi

Åbo Akademi

Våren 2020

ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR SAMHÄLLSVETENSKAPER OCH EKONOMI
Abstrakt för avhandling pro gradu

Ämne: Sociologi	
Författare: Sofia Palomaa	
Arbetets titel: Är sexualitet en enskild ensak eller en gemensam ensak? Svenska gymnasieelevers syn på sex, sexualitet, relationer och sexualundervisning	
Handledare: Lise Eriksson	
<p>I ungdomsåren får sex, sexualitet och relationer en allt större plats i ungdomars liv och det är vanligtvis under dessa år som den egna sexualiteten utforskas mer och relationerna får mer romantiska inslag. Genom denna tid av förändring är det av vikt att den information och undervisning som ungdomar får via skolan samt övriga instanser är tidsenlig och omfattande. I denna avhandling undersöks huruvida svenska gymnasieelever upplever att skolan uppfyller sin roll som informatör och ifall undervisningen behandlar sexualitet, relationer, jämställdhet, normer och HBTQ på ett sätt som möter deras nivå samt kunskapsbehov. Utöver detta har gymnasieelevernas egna värderingar kring sex, sexualitet, relationer samt sexuellt beteende analyserats. Slutligen har det även undersökts hur de ser på den så kallade romantiska kärleken samt tillfälliga relationer.</p> <p>Metoden för denna undersökning var kvalitativ innehållsanalys baserat på intervjuer. Intervjuerna genomfördes med sex gymnasieelever, tre kvinnor och tre män, samtliga var 18 år och studerande på samma gymnasium i Västra Götalands län. Intervjuerna transkriberades och analyserades genom en konventionell kvalitativ innehållsanalys med öppen kodning. Materialet har kodats, kategoriserats, tematiserats och slutligen summerats.</p> <p>Materialet har sedan sammanställts och analyserats i relation till avhandlingens teoretiska ramverk. Det teoretiska ramverket består av Anthony Giddens teori om intimitetens omvandling, samt av John H. Gagnons och William Simons teori sexuella skript. Giddens teori har visat på vilket sätt intimitet och relationer utvecklats från den romantiska kärleken som fick sin början under 1700-talets senare hälft till dagens rena relationer. Gagnons och Simons vill med sin teori visa hur även det mest biologiskt ansedda mänskliga beteendet i själva verket är en inlär process som utvecklas övertid och är föränderlig i förhållande till sin kontext, och med sin teori visar de hur man kan studera detta.</p> <p>Resultatet visar att det bland gymnasieeleverna finns ett missnöje mot sexualundervisningen, men samtidigt finns en förståelse för varför undervisningen inte når den nivå eleverna önskar. De förbättringar som önskades inom sexualundervisningen var bland annat ett större fokus på hur sexualitet är individuellt och hur den upplevs olika. Utöver detta framkom det även att det mellan de mer traditionella normerna och värderingarna som finns i samhället kring sex, sexualitet, relationer och sexuellt beteende, så finns det en pågående brytpunkt. Gymnasieeleverna upplever att hur de ser på dessa områden präglas av traditionella normer och värderingar där bland annat männens sexualitet är mer fri, medan kvinnornas sexualitet hamnar i skymundan. Den andra sidan av brytpunkten i sin tur beskriver friare samhällsnormer och värderingar där allas sexualitet värderas likvärdigt. Gällande kärleksrelationer så framkom det en rädsla av att allt fler relationer i dag har formen av <i>accessoarrelationer</i>. Med dessa syftades det på att det upplevs trendigt att ha en flickvän/pojkvän, och ungdomarna är snabbare att ingå i relationer för att få bekräftelse och anses attraktiva, oavsett om de har djupare känslor för individen. Detta i sin tur ansågs kunna leda till allt fler ytliga relationer och att djupare relationer blir mer ovanliga.</p>	
Nyckelord: Rena relationer, sexuellt beteende, sex, sexualitet, relationer, sexualundervisning, normer, värderingar, kärleksrelationer, tillfälliga relationer	
Datum: 10.05.2020	Sidantal: 77

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. Disposition.....	2
2. Tidigare forskning	3
2.1 Sexualundervisningen i den svenska skolan: gymnasieelever om sexualitet och socialisationsagenter .	3
2.2 Ungdomars sexuella beteende, relationer och attityder	8
2.3 Sexuellt beteende och synen på relationer och sexualitet, övertid – förändringar och likheter.....	13
3. Teoretisk översikt: Kärlek, sexualitet och sexuellt beteende.....	17
3.1 Anthony Giddens – Intimitetens omvandling.....	17
3.2 John H. Gagnon & William Simon - Sexuella skript	20
4. Undersökningens frågeställning	22
5. Kvalitativ innehållsanalys av intervjuer	24
5.1 Semistrukturerad intervjustudie.....	24
5.2 Urval	26
5.3. Respondenter	28
5.4. Forskningsetik	29
5.5 Kvalitativ innehållsanalys	31
6. Analys.....	34
6.1. Sexualundervisningen.....	36
6.2. Sexualitet	39
6.3. Sexuellt beteende och tillfälliga relationer	41
6.4. Kärleksrelationer	45
6.5. Socialisationsagenter	51
7. Resultat.....	53
7.1. Sexualundervisningen i den svenska skolan idag.....	53
7.2. Ungdomars syn på sexualitet, sexuellt beteende och tillfälliga relationer.....	56
7.3. Den romantiska kärleken till dagens accessoarrelationer	59
8. Avslutande diskussion	62
8.1. Vidare forskning.....	66
Litteraturförteckning.....	68
BILAGA 1: Intervjuguide	
BILAGA 2: Informationsbrev till rektorn	
BILAGA 3: Informationsbrev till eleverna	

Undersökningens tabeller och figurer

Tabeller:

Tabell 1: Översikt över undersökningens urval

Tabell 2: Tematisering av materialet

Tabell 3: Andelen som instämmer i två attitydpåståenden om kärlek och samlag efter åldersgrupp och kön (Helmius 1998, 144)

Tabell 4: Samlagsdebut efter åldersgrupp och kön bland dem som har erfarenhet av samlag (Helmius 1998, 154)

Tabell 5: Urvalet (Zetterbergs 1969, 61)

Tabell 6: Poststratifiering (Zetterbergs 1969, 62)

Figurer:

Figur 1: Sex- och samlevnadsundervisningens tre delar (Skolverket 2020)

1. Inledning

Individens sexualitet och hens sexuella beteende ses i vid utsträckning som individens ensak. För att generalisera kan man anta, att de flesta individer anser att vår sexualitet och hur den tar sig till uttryck är biologiskt och finns inom oss sedan födseln. Johnsdotter (2012, 63) benämner detta som ett essentialistiskt synsätt som grundar sig i synen på sexualiteten som en del av individens natur. De som har ett konstruktivistiskt synsätt på sexualiteten menar att individens sociala och kulturella omgivning lämnar avtryck på sexualiteten. Kropp och psyke går hand i hand gällande individens sexualitet och för att förstå individens sexualitet behöver vi förstå både kroppen och psyket. Då psyket är en av de avgörande faktorerna betyder det att även det sociala och kulturella är centrala faktorer för att kunna förstå sexualiteten (Johnsdotter 2012, 63).

Genom socialisering, skolan och andra nätverk formas ungdomars tankar och åsikter om sex, sexualitet, relationer samt sexuellt beteende. Efter föräldrarna är det framförallt skolans roll att se till att unga får lära sig om jämställdhet, sexualitet, samlevnad, kön och normer med mera. I Sverige står det på skolverkets¹ hemsida att det enligt grundskolans läroplan är rektorn som har ansvaret för att ämnesövergripande kunskapsområden (däribland sex och samlevnad) inkluderas i undervisningen. Även i gymnasiet så har rektorn ett ansvar för att eleverna får undervisning om sex och samlevnad. Dessutom ska barn och ungdomar få lära sig om traditionella könsroller och skolan ska arbeta för att motverka dem. Skolan ska även främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter (Skolverket 2020). Föräldrarna har också ett ansvar mot deras barn att informera och agera som stöd när de har frågor och funderingar gällande sexualitet och relationer, men beroende på exempelvis religion och etnicitet så finns det skillnader bland tankar och åsikter gällande dessa aspekter.

Syftet med denna avhandling är dels att få en djupare förståelse för hur gymnasieungdomar i Sverige idag upplever sexualundervisningen, dels hur de själva ser på sex, sexualitet, relationer och sexuellt beteende. Genom min undersökning vill jag även få fram hur gymnasieeleverna upplever rådande normer och värderingar kring dessa områden. Att studera ungdomars syn på sex, sexualitet, relationer och sexuellt beteende är inte endast viktigt och intressant av den anledningen att det har skett en gradvis förändring av hur de förhåller sig till dessa områden, utan även på grund av de förändringar som skett inom sexualundervisningen. Att studera

¹ Skolverket är en förvaltningsmyndighet som ansvarar för att styra samt stödja förskolor, skolor och vuxenutbildningar i Sverige.

ungdomars tankar och värderingar inom dessa områden är viktigt på grund av denna förändring, eftersom den simultant kräver kontinuerlig uppdatering av så väl skolans undervisningsformer samt förändring i de olika informationskanalerna ungdomarna har att tillgå.

En svensk undersökning som visar denna förändring är ”*Kunskap, attityder och sexuella handlingar bland unga*” (UngKAB09, används som förkortning) som är utförd av Tikkanen, Abellsson och Forsberg (2011, 24–25). Genom undersökningen har de bland annat kommit fram till att ungdomar dels har en mer öppen inställning till tillfälliga relationer så som engångsligg, dels att den så kallade romantiska kärleken allt mer fått ge vika för de tillfälliga relationerna. För att placera in ungdomarnas åsikter i denna undersökning i en tidsram, så publicerades den 2011 och respondenterna var 15–29 år. Deltagarna har därmed vuxit upp under slutet av 1900-talets senare hälft.

I takt med denna förändring bland ungdomarna är det därmed av vikt att även samhället fortsatt följer hur ungdomarnas tankar och attityder fortsätter att förändras och utvecklas. På så vis möjliggörs en känsla av trygghet och accepterande samt tillgång till aktuell information för ungdomarna. Här ligger stort fokus på skolan, eftersom det av samhället läggs stora förväntningar på den som informatör och utbildare gällande sex, sexualitet, relationer och sexuellt beteende. Som sexolog och sexualitetsprofessor Löfgren-Mårtenson så väl uttrycker det så, ”Sexualitet är således inte enbart den enskildes ensak. Den är en gemensam ensak [...]” (2013, 10). För att bland annat skolan samt andra instanser som arbetar med ungdomar ska kunna ge tidsenlig information och undervisning, så krävs kontinuerlig forskning som inte endast studerar sexualitet i samhället i stora drag, utan vi behöver även förstå hur den enskilde individen tänker och upplever det som förmedlas av samhället. Särskilt fokus bör riktas mot ungdomarna då ungdomsåren för majoriteten är en tid när den egna sexualiteten testas i praktiken och relationerna börjar få inslag av romantik. Att genom denna tid känna ett stöd utöver vänner och familj är därmed väsentligt för att känna trygghet när den egna sexualiteten allt mer träder fram och testas.

1.1. Disposition

I det följande kapitlet kommer tidigare forskning inom området att presenteras. Avsikten är att ge en bild av hur svensk forskning inom området för sex, sexualitet, relationer och sexuellt beteende har sett ut, vad den fokuserat på och kommit fram till. I slutet av varje avsnitt diskuteras kunskapsluckor som finns i de tidigare undersökningarna och som jag i min tur

försökt svara på i min undersökning. I kapitel 3 presenteras avhandlingens teorier och mot vilka undersökningens resultat kommer att diskuteras. Efter presentationen av teorierna följer kapitel 4 i vilken avhandlingens frågeställning presenteras. Efter detta följer kapitel 5 där metod samt material presenteras, som i sin tur efterföljs av kapitel 6, analyskapitlet. I analyskapitlet redogörs resultatet av intervjuerna, som sedan analyseras mot teorierna samt den tidigare forskningen i det följande resultatkapitlet som utgör kapitel 7. Den sista delen dvs. kapitel 8 består av en slutdiskussion där de slutliga resultaten summeras, samt en diskussion om det som kunde tas vidare i nya undersökningar.

2. Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras tidigare svensk forskning inom tre för avhandlingens syfte relevanta områden. Fokus ligger på svensk forskning, eftersom min undersökning fokuserar på svenska gymnasieelever. Den forskning jag hittat inom området är mestadels kvantitativa studier, vilket utgör den första kunskapsluckan. Även om de kvantitativa studier som finns inom området är många och omfattande, så krävs det även kvalitativa studier för att få djupare insikt. Den knappa mängden kvalitativa studier grundar sig troligtvis i forskningsetiska skäl, eftersom det kan anses vara forskningsetiskt känsligare att genomföra intervjustudier än enkätstudier.

I den första delen av detta kapitel diskuterar jag vad den tidigare forskning visar om sexualundervisningens roll i den svenska skolan över tid, hur den ser ut idag samt hur eleverna upplever den. I kapitlets andra del ges en överblick om vad tidigare forskning visar om ungdomars sexuella beteende, sexualitet, relationer, samt deras attityder kring dessa. Kapitlets sista del behandlar tidigare forskning om ungdomars syn på sexuella beteende, sexualitet, relationer, deras attityder kring dessa samt hur deras tankar och attityder förändrats sen 1900-talets första hälft. Här diskuteras förutom förändringar, även de likheter som lever kvar. I slutet av varje avsnitt diskuteras de kunskapsluckor som framkommer ur de presenterade undersökningarna.

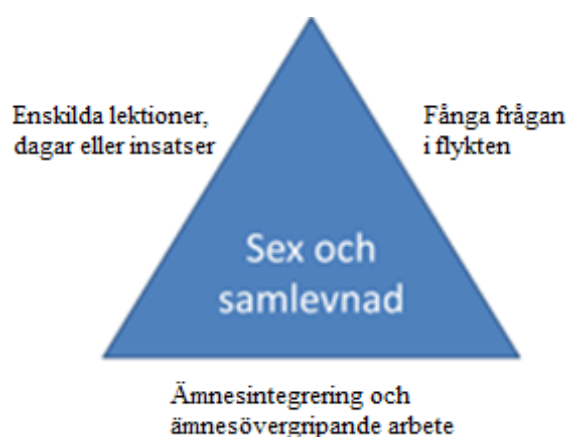
2.1 Sexualundervisningen i den svenska skolan: gymnasieelever om sexualitet och socialisationsagenter

Sexualundervisningen i de svenska skolorna infördes år 1955 som obligatoriskt ämne och har därmed en lång historia (Mattebo & Häggström-Nordin 2016, 84). Från 1955 framåt har synen

på sexualitet genomgått förändringar vilka krävde uppdateringar av sexualundervisningen. Sexualundervisningen genomgick uppdateringar under bland annat 60-, 70- och 80-talet och dessa uppdateringar var dels effekter av en större undersökning som genomfördes 1967 (Lewin m.fl. 1969) och som i sin tur ledde till nya vindar i undervisningen och tilltagande kunskap (Bygdeman & Lindahl 1994, 18). Dessa uppdateringar bestod bland annat av att lärarna under 70- och 80-talet allt mer började implementera ämnen som samlevnad och relationer i undervisningen (Bygdeman & Lindahl 1994, 18). Efter 1900-talet har den svenska sexualundervisningen säkerligen kommit en bra bit på vägen. Dock så visar bland annat UngKAB15 att knappt hälften av de unga som medverkat i deras undersökning, ansåg att den undervisning de fått om sexuell hälsa gett dem tillräcklig information (Folkhälsomyndigheten 2017, 92).

I detta avsnitt presenteras vad tidigare forskning visar om ungdomars upplevelser från sexualundervisningen, vilka områden av den de upplever som bra och vart den brister. Här diskuteras även skolans läroplan i relation till de brister ungdomarna upplever på basen av den tidigare forskningen. Fokus ligger på gymnasiet läroplan, eftersom min undersökning genomfördes med gymnasieelever.

På Skolverkets hemsida står det att det i gymnasiet är rektorns ansvar att sex och samlevnad är en del av de olika ämnena (Skolverket 2020). Det är även skolans ansvar att genom arbete med eleverna och utbildningen motverka gamla könsmonster för att på så vis främja jämställdhet och lika rätt. Normer, jämställdhet, kön, könsmonster, värden, etik, identitet och sexualitet är ord som förekommer på olika ställen i läroplanen (Skolverket 2020). Dessvärre framgår det inte från Skolverkets hemsida hur det ovanstående tillämpas i undervisningen. Det finns dock riktlinjer för hur sex och samlevnadsundervisningen ska tillämpas och detta sammanställa i följande figur:

Figur 1: Sex- och samlevnadsundervisningens tre delar (Skolverket 2020)

På basen av Figur 1 står punkten, ”Ämnesintegrering och ämnesövergripande arbete”. Denna del bygger på lärarnas arbete med eleverna inom ämnena. Genom de diskussioner de för med eleverna kan de få dem att se den makt sexualiteten har i samhället och göra dem uppmärksamma på normer och värderingar. På höger sida av Figur 1 står punkt, ”Fånga frågan i flykten”. Detta syftar på vikten av lärarens förmåga att snappa upp när elever vill diskutera frågor om bland annat sexualitet, relationer och kön. Den sista sidan, ”Enskilda lektioner, dagar eller insatser”, syftar på att skolan kan ha enskilda lektioner eller dagar vart eleverna får möjligheten att diskutera frågor om sex och samlevnad. Skolan kan arrangera dagar som uppmärksammar Internationella kvinnodagen eller liknande (Skolverket 2020). Den svenska sexualundervisningen har kommit långt sedan 1955, men tidigare undersökningar har visat att flera unga fortfarande upplever att den undervisning de fått inte har hjälpt dem senare i livet (Folkhälsomyndigheten 2017, 92). I det följande presenteras de större forskningarna som undersökt ungdomars åsikter kring skolornas sexualundervisning.

Zetterberg (1969, 44) publicerade en undersökning 1969 och hans resultat visade hans att 86 % av respondenterna såg sexualundervisningen som någonting bra och som skolan ska utöva, 9 % ansåg att skolan inte ska ha undervisning och resterande 5 % var tveksamma mot sexualundervisningen. Vidare undersökte Zetterberg även graden av återhållsamhet bland respondenterna samt hur graden av återhållsamheten speglades på deras inställning till sexualundervisningen. Svaren han fick visade bland annat att de respondenter som visade högre återhållsamhet dels hade lägre kunskap inom området, samt att de i högre grad än andra respondenter var emot sexualundervisningen (Zetterberg 1969, 45). Gällande informerandet om preventivmedel så fann Zetterberg att det fanns en märkbar skillnad mellan den yngre generationen (18–23 år) och den äldre (24–60 år). En av skillnaderna mellan generationerna var

att de yngre fått kunskap om preventivmedel betydligt tidigare, genomsnittsåldern låg på 13 år. Vidare så hade även lärarnas roll som första informatör ökat bland respondenterna i den yngre generationen. Bland dem hade 11 % fått sin första information av lärare, medan endast 6 % i den äldre generationen hade fått sin första information av lärare (Zetterberg 1969, 47). I tiden för Zetterbergs undersökning så är resultatet det, att skolan inte nått en roll som etablerad informatör och att många fortfarande införskaffat sig informationen utanför skolan och hemmet (1969, 48).

När det gäller synen på sexualundervisningen visar Zetterberg några intressanta resultat. I sin undersökning jämförde han hur de två generationsgrupperna förhöll sig till några etiska påståenden kring sexualundervisningen. Av den yngre generationsgruppen höll 60 % med påståendet, ”Lära alla uppfattningar och låta eleverna själva välja”, medan endast 30 % av de äldre höll med om detta. Ett annat påstående som tydligt visar skillnaden i uppfattningar mellan de två grupperna var, ”Lära avhållsamhet och motarbeta andra uppfattningar”. Av den yngre gruppen höll endast 4 % med påståendet medan motsvarande siffra bland de äldre var 20 % (Zetterberg 1969, 50). Det man kan tyda från de här resultaten är att det redan i tiden för denna undersökning har skett förändringar från de äldre generationerna till de yngre, gällande hur de förhåller sig till frågor kring sex och sexualitet. Man kan se att det redan här på mitten av 1900-talet börjat gå från ett mer återhållsamt förhållningssätt, till ett alltmer individualistiskt synsätt. Även om Zetterbergs undersökning inte har ett särskilt fokus på hur ungdomar upplevde sexualundervisningen, så visade han hur de yngre generationerna hade ett mer positivt förhållningssätt till sex och sexualitet, jämfört med de äldre. Detta är viktigt att ta i beaktande när man sedan ser på hur sexualundervisningen upplevs av ungdomar idag. För att studera en grupp tankar och åsikter behövs en tillbakablick i tiden för att se hur dessa tankar och åsikter utvecklats till det de är idag.

I UngKAB09-undersökningen är respondenterna 15–29 år och motsvarar något bättre de som ingick i min undersökning. I denna undersökning ställer Tikkanen m.fl. några frågor om hur respondenterna upplevt olika delar av sexualundervisningen. De svar de fick på frågan, ”Undervisningen gav mig kunskaper som jag sedan kunde använda för att ta hand om min egen sexuella hälsa”, visade att ungefär hälften av respondenterna upplevt att sexualundervisningen vart tillräcklig och att de haft nytta av den i livet (Tikkanen m.fl. 2011, 138). Om man jämför med Zetterbergs undersökning där 11 % fått sin första information av lärare, kan man här anta att det skett en förbättring, även om frågorna inte helt motsvarar varandra. Vidare så visade Tikkanen m.fl. (2011, 138) resultat att av respondenterna var det en femtedel som upplevde att

de inte fått tillfredsställande kunskap överhuvudtaget, och en tredjedel som hade fått för lite kunskap för att vara till hjälp för dem. Undersökningen visade även att det fanns en liten skillnad mellan könen på hur nöjd man var med undervisningen. Jämfört med männen så var kvinnor och de som inte ville kategorisera sig inte riktigt lika nöjda (Tikkanens m.fl. 2011, 138). Gällande undervisningen så kom de i sin undersökning fram till, att det område ungdomar vill ha mer undervisning om från skolan är hur de ska få en bra relation (Tikkanen m.fl. 2011, 144).

Det som är gemensamt för Zetterbergs undersökningsresultat samt UngKAB09:s och UngKAB15:s resultat är det, att skolan inte är det främsta informatören. Som redan nämndes ovan så hade majoriteten av Zetterbergs (1969, 48) respondenter fått sin information från andra källor än skolan och hemmet. UngKAB09 visade även att det bland respondenterna fanns en önskan att få bättre tillgång till information och rådgivning via internet. Det som dessa respondenter främst önskade få hjälp med via internet var bland annat rådgivning om sexuell hälsa, kondomer samt olika chatt-forum (Tikkanen m.fl. 2011, 20). Den uppföljande UngKAB15-undersökningen kunde också presentera resultat som visade internet som en populär informationskälla bland unga. Ungefär 70 % av respondenterna i denna undersökning fick sin information via internet när det gällde frågor om kärlek, relationer, sexualitet, könssjukdomar med mera (Folkhälsomyndigheten 2017, 79). Gällande skolans roll som informatör så uppgav 55 % i UngKAB15 att de fick information om relationer, kön, jämställdhet och sexualitet i skolan (Folkhälsomyndigheten 2017, 79).

Utöver skolans roll som informatör så ska inte de andra socialisationsagenterna som finns i varje enskild individs liv glömmas bort i denna diskussion, då även dessa är med och formar individens förhållande till sexualitet. Som Lewin skriver, ”vårt förhållande till vår sexualitet skapar vi i samspel med andra människor” (1998, 121). Förutom internet så visade UngKAB15 att kompisar och bekanta var en viktig informationskälla. Av respondenterna svarade 60 % att de fått information om bland annat kärlek, sexualitet och könssjukdomar via kompisar (Folkhälsomyndigheten 2017, 79). Även bland Lewins (1998, 121) respondenter så uppgav 71 % av kvinnorna och 41 % av männen att de i tonåren haft en vän de kunde tala med om sexualitet.

När man sedan ser på de tidigare undersökningarna som presenterats här ovan, samt på skolans ansvar som presenterades i början av avsnittet, så kan det konstateras att frågan om huruvida skolan idag uppfyller sitt ansvarsområde inte besvarats. Drygt hälften av respondenterna i de

senare undersökningarna upplever den undervisning de fått som tillräcklig och att internet samt vänner är deras främsta informationskällor. Det som jag härifrån tog med mig till min undersökning var bland annat frågor som: vad kunde skolan förbättra, ges eleverna utrymme att ställa de frågor de har, vad upplever ungdomarna påverkar deras syn på sexualitet, sex och relationer? Med hjälp av de frågor jag tog med mig från dessa undersökningar hoppades jag på att kunna ge svar på kunskapsluckorna samt presentera mer djupgående svar på hur gymnasieeleverna idag upplever skolans roll som informatör. Vidare ville jag även redogöra för hur de ser på övriga socialisationsagenter i sina liv samt hur dessa tillsammans påverkar deras syn på sex, sexualitet och relationer.

2.2 Ungdomars sexuella beteende, relationer och attityder

Jag har kartlagt svensk forskning om ungdomar, sexualitet, relationer och attityder och forskningsfältet berör frågor som exempelvis sexuellt risktagande, senaste sextillfället, sexuell hälsa och ungdomars kunskaper samt behov. Sexualitet är ett begrepp som har genomgått en omfattande ökning gällande dess betydelse och innebörd i takt med de förändringar som skett i det svenska samhället, samt i världen överlag. Begreppet sexualitet ryms inte längre, som Löfgren-Mårtenson (2016, 116–117) skriver, inom kategorin singularis i takt med den ökade migrationen till Sverige. Den ökade migrationen har medfört en mångfald av nya kulturella värderingar och normer som i sin tur har gett nya betydelser för begreppet sexualitet (Löfgren-Mårtenson 2016, 117). De kulturella värderingar och normer som tillkommit genom migration har bland annat ökat diskussionen kring sexualitet sett ur religions perspektiv samt frågor kring hederskultur. Det är inte endast den ökade kulturella mångfalden som breddat sexualitetens betydelse. Diskussionerna om HBTQ och om HBTQ-personers lika rätt i samhället har haft en avgörande betydelse för sexualitet att bli ett begrepp med allt mer utsuddade betydelseramar.

Sexualitetens frigörelse från dess traditionella ramar och den så kallade romantiska kärleken mot de rena relationerna (som kommer presenteras längre fram) har medfört ett brett område för forskning. I de följande styckena presenteras några forskningar som genomförts i Sverige. Dessa utgör endast några få exempel av den mängd forskning som finns inom området ungdomar och sexualitet, men de ger en uppfattning av det stora intresset och engagemanget som finns för området.

UngKAB09 som diskuterats tidigare hade som huvudsakligt syfte ” [...] att generera ett vetenskapligt underlag för utformandet av olika typer av insatser riktade till ungdomar och unga

vuxna när det gäller sexuell hälsa” (Tikkanen m.fl. 2011, 25). För att generera detta underlag hade UngKAB09 som utgångspunkt att genom sexualitet undersöka kunskap, attityder och handlande bland ungdomar och unga vuxna. Syftet var klart bredare än syftet i denna avhandling. Utöver att studera ungdomarnas syn på sexualitet, undersökte de även det senaste sextillfället, sexuellt överförda infektioner, graviditeter, porr, sex mot ersättning, sexuellt risktagande, kondomanvändning, hälsofrämjande insatser och särskilt riskutsatta grupper. Dessutom hade studien ett speciellt fokus på hiv, olika sexuellt överförbara infektioner samt oönskade graviditeter (Tikkanen m.fl. 2011, 25). De som ingick i UngKAB09 studien var 15–29 år, och till antalet var de 15 278 individer.

Gällande ungdomars sexuella beteende, relationer och attityder kring detta, framgick det ur forskningen en rad intressanta resultat. I enkäten fick deltagarna svara på frågor om deras senaste sextillfället. Resultaten från dessa frågor visade bland annat att en större del av dem varit med någon de kände sedan tidigare (Tikkanen m.fl. 2011, 13). Endast en tiondel hade sitt senaste sextillfälle med en tidigare okänd person och en annan tiondel hade varit med en ”KK” dvs. en *knullkompis*. Större delen av de svarade var nyktra vid det senaste tillfället, men bland de som var under 20 år hade dubbelt så många varit mycket berusade vid det senaste tillfället jämfört med dem som var över 25 år (Tikkanen m.fl. 2011, 84–85). För min undersökning var detta ett intressant resultat, då de ungdomar som deltog i min undersökning var tredjeårets gymnasieelever och var därmed under 20 år. Gällande preventivmedel (kondom) så uppgav 70 % av de svarade att det senaste sextillfället varit oskyddat. Oskyddat samlag var vanligare ifall det skedde med en flickvän/pojkvän. De som i sin tur hade en ny eller tillfällig partner vid det senaste sextillfället, så uppgav ca hälften av dem att det varit oskyddat (Tikkanen m.fl. 2011, 14). Undersökningen visade även att denna hälft, som vid senaste sextillfället haft oskyddat samlag med en ny eller tillfällig partner, med större sannolikhet var berusad av alkohol. I denna grupp är även konsumtionen av alkohol, cannabis och andra droger betydligt högre (Tikkanen m.fl. 2011, 14). Undersökningen visade även att oskyddat samlag vid senaste sextillfället var aningen vanligare bland kvinnor (Tikkanen m.fl. 2011, 118). Ett resultat jag fann mycket intressant var den, att deras undersökning inte hittade ett samband mellan kondomanvändning och den specifika situationen som är kring sexet, och ifall alkohol/cannabis eller andra droger fanns med i bilden (Tikkanen m.fl. 2011, 119). Det som däremot hade en inverkan på ifall kondom användes eller ej var typen av partner man hade vid sextillfället. Deras undersökning visade att det med en stabil partner var vanligare att praktisera oskyddat samlag.

När det kommer till attityder kring relationer och sex visade Tikkanens m.fl. (2011, 57) undersökning att de flesta höll helt med påståendet, att en samkönad sexuell relation är ”OK”. De som i något lägre grad är beredda att hålla med om detta är män (60 % mot kvinnornas 81 %), individer från mindre städer, utrikesfödda samt individer vars religion påverkar deras vardag (Tikkanen m.fl. 2011, 57–58). Något förvånande är att de yngre respondenterna i lägre grad höll med påståendet att samkönade sexuella relationer är okej (Tikkanen m.fl. 2011, 57–58). Undersökningen visade även att kvinnor tenderar att bli mer kritiserade än män när det gäller sexuella rykten om bland annat antalet sexpartners. De som i högre grad gör kopplingen mellan antalet sexuella partners och respektabilitet är yngre personer, utlandsfödda och de individer vars religion påverkar deras vardag (Tikkanen m.fl. 2011, 58–59). Slutligen ställde Tikkanen m.fl. (2011, 59) ett par attitydfrågor i enkäten för att se hur de svarande förhöll sig till kärlek och sex. Svaren visade att det än idag finns en koppling mellan kärlek och sexuella handlingar. Kvinnor tenderar att göra denna koppling i något högre grad än männen, men skillnaderna är små (Tikkanen m.fl. 2011, 59).

En annan studie som även den diskuterats i de tidigare avsnitten, är den från Folkhälsomyndigheten som publicerades 2017 med titeln ”*Sexualitet och hälsa bland unga i Sverige: UngKAB15 en studie om kunskap, attityder och beteende bland unga 16–29 år*”. Denna undersökning utfördes 2015 och kan ses som en uppföljare till UngKAB09 och det finns många likheter mellan den de två studierna. I UngKAB15 undersökte man hivprevention, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Syftet med studien var att göra en uppföljning av det arbete som Folkhälsomyndigheten gör mot prevention av hiv, aids och andra smittsamma sjukdomar bland gruppen unga och unga vuxna (Folkhälsomyndigheten 2017, 32). En stor del av undersökningen gick alltså ut på att studera prevention mot smittsamma sjukdomar, men också i likhet med mitt syfte så undersöktes även ungas attityder till bland annat sexualitet och relationer.

I UngKAB15-undersökningen framkom det bland annat vissa anmärkningsvärda skillnader mellan kvinnor och män. Majoriteten av respondenterna (ca 80 %) ansåg att det var viktigt att man med sin partner kunde tala om sex. Nästan lika stor del av respondenterna (ca 78 %) såg det även som viktigt att båda jämlikt bestämde om när och hur de har sex (Folkhälsomyndigheten 2011, 53). Bland dessa svar fanns det dock en viss skillnad mellan kvinnorna och männen. På den första punkten ansåg 84 % av kvinnorna att kommunikationen var viktig, jämfört med 77 % av männen. På den andra punkten höll 87 % av kvinnorna med påståendet jämfört med 74 % av männen (Folkhälsomyndigheten 2017, 53–54).

Gällande ungas syn på relationer fick UngKAB15 bland annat fram att det bland männen fanns en större önskan än bland kvinnorna (25 % mot 17 %), att få mer kunskap om hur de ska gå tillväga för att få en relation, hur de ska hitta någon (Folkhälsomyndigheten 2017, 81). Kunskap om hur man får en bra fungerande relation var det lika många kvinnor som män som ville ha (31 %). Det var även jämnt fördelat mellan kvinnorna och männen gällande viljan att få bättre kunskap för hur de kan prata om sex med en partner (Folkhälsomyndigheten 2017, 81).

UngKAB15 är en undersökning som innefattar långt mycket mer än denna avhandling. Genom den kom man fram till en rad viktiga resultat. Ett av de resultat som bör tas upp då det tydligt avspeglar de normer som finns kring sexualitet, är den kring diskussionen om sex med en partner. Undersökningen visade att fler kvinnor än män såg det som viktigt att kunna tala om sex med en partner. Det var även fler kvinnor än män som såg det som viktigt att båda parterna bestämmer jämlikt i en sexuell relation (Folkhälsomyndigheten 2017, 91). För att inom den sexuella relationen uppnå jämlikhet, jämställdhet, trygghet, ömsesidighet och respekt för varandras viljor, så är dialogen mellan parterna avgörande (Folkhälsomyndigheten 2017, 91). Att kvinnor är dem som till större grad tar ansvaret på sina axlar att tala om den sexuella relationen med sin partner pekar på de normer som ligger kring sexualitet, där männen ofta uppfattas som sexuellt mer erfarna och kunniga vilket kan leda till att de inte anser sig behöva tala om detta med sin partner. Detta resultat från UngKAB15 indikerar att speciellt unga män behöver få stöd och kunskap för att stärkas och på så vis kunna föra samtal om den sexuella relationen med en partner (Folkhälsomyndigheten 2017, 91).

För att avrunda detta avsnitt ska kunskapsluckorna i de ovan diskuterade undersökningarna nu framföras. Att kunna tala om sex och relationer med en partner är viktigt av fler anledningar, dels för att bygga en bas av jämlikhet, respekt, trygghet och ömsesidighet, dels för att på så vis möjliggöra en relation och/eller en sexuell relation som fysiskt och emotionellt tillfredsställer de deltagande parterna. Både UngKAB09 och UngKAB15 visade att sexualundervisningen fortfarande kräver förbättring då en relativt stor andel av de svarade ansåg att den kunskap de fått var otillräcklig. Gällande tillräckliga kunskaper om graviditet (75 %), kondomanvändning (62 %) och kunskaper om kroppen (64 %) var unga något mer nöjda med skolans undervisning (Folkhälsomyndigheten 2017, 78). UngKAB15 visade även att än idag så hämtar majoriteten av de unga sin information från internet, information om bland annat sexualitet, preventivmedel och könssjukdomar (Folkhälsomyndigheten 2017, 78). Kvinnorna valde kvalitetssäkra hemsidor i större grad än männen. Både UngKAB-undersökningarna visade att ett av de områden unga önskar mer kunskap om är hur man får en relation att fungera bra (Tikkanen

m.fl. 2011, 20 & Folkhälsomyndigheten 2017, 78). Lite mer än en fjärdedel av de unga ville även ha mer information om hur man hittar en partner (Folkhälsomyndigheten 2017, 78).

UngKAB-undersökningarna lyckas båda två ge en god bild av ungas förhållande till sexualitet, deras sexualvanor, deras kunskap inom området och mycket mer. Det som däremot saknas är en djupare förståelse för bland annat vad unga anser karaktärisera en god relation. Hur anser de att en god relation ser ut och vad baseras deras uppfattning på? Det framkom även att en större del av de svarande höll helt med påståendet att samkönade sexuella relationer är okej, men att det bland de yngre (under 20 år) förekom fler som inte höll med påståendet. De yngres svar överraskade även för påståendet, *”Tjejer som har haft många partner förtjänar ett dåligt rykte”*. De yngre respondenterna var mer beredda att hålla med påståendet jämfört med de äldre (Tikkanen m.fl. 2011, 58). Tikkanen m.fl. ger inga svar på varför de yngre respondenterna visar attityder vi skulle kunna förvänta oss av äldre individer. I både grundskolans och gymnasieskolans läroplan framkommer det att eleverna ska få lära sig om bland annat jämställdhet, normer, könsmönster, identitet, lika rätt och om sex och samlevnad (Skolverket 2020). UngKAB17 visar däremot att en stor del av respondenterna upplever att de inte fått tillräcklig information om bland annat jämställdhet, genus, relationer, hiv samt normer och HBTQ-perspektiv (Folkhälsomyndigheten 2017, 78). Det går dock inte att säga att det är på grund av brister i undervisningen som de yngre bland annat visar en mer negativ inställning till samkönade sexuella relationer och kvinnor som haft flera partners. En individs uppfattning om diverse ting formas av hens sociala bakgrund, kultur, normer, sociala krets, skola, media med mera. Frågan man kan ställa sig, och till ungdomarna är varför de är av en åsikt och sedan försöka bilda oss en förståelse utgående från deras svar. Tikkanen m.fl. hade eventuellt kunnat ställa en kort öppen fråga och bett respondenterna motivera sina svar, detta hade dock inte gett en grundligare förståelse.

Sammanfattningsvis anser jag att det som behövs undersökas vidare i är vad ungdomar anser vara en god relation och vad baserar de denna uppfattning på. Vidare behövs även en bättre förståelse för hur ungdomar förhåller sig till relationer utanför kärleksrelationen, som exempelvis engångsligg, och hur de motiverar sina tankar. Det bör undersökas huruvida ungdomar har tendens att tänka i gamla könsmönsters banor, eller om de alltmer börjat anamma de förändringar som skett kring synen på sexualitet och kärlek. Detta tog jag med mig till min undersökning.

2.3 Sexuellt beteende och synen på relationer och sexualitet, övertid – förändringar och likheter

I Sverige har det gjorts få sexualvaneundersökningar som riktats mot hela befolkningen. De senaste som genomförts är bland annat UngKAB09 och UngKAB15, samt en nationell undersökning som genomfördes 1996 ”*Sex i Sverige: Om sexuallivet i Sverige 1996*”, av Bo Lewin m.fl. (Ideström 2016, 350). Denna publicerades 1998. Under 1900-talets andra hälft genomfördes några befolkningsbaserade studier och bland dem var Hans Zetterbergs (1969) ”*Om sexuallivet i Sverige*”, en av de första. Zetterbergs studie var en del av den större utredningen (SOU 1969) ”*Rörande sexual- och samlevnadsfrågor i undervisnings- och upplysningsarbete*” (Forsberg 2005, 26). Samtliga har diskuterats i föregående avsnitt.

Antalet undersökningar om svenskarnas sexualvanor är fler än de som kort nämnts här ovan, men till sitt antal respondenter är de förhållandevis små jämfört med UngKAB-undersökningarna. I detta avsnitt diskuteras ungdomars sexuella beteende samt syn på sexualitet och relationer övertid, hur det möjligtvis förändrats och de likheter som kvarstår. Även om UngKAB-undersökningarna redan behandlats i de föregående avsnitten så har inte deras resultat om sexuellt beteende och synen på sexualitet och relationer övertid diskuterats. I avsnittet diskuteras även resultat från äldre undersökningar för att tydligare kasta ljus på de förändringar som skett och de likheter som kvarstår.

När man diskuterar de förändringar som skett över tid och de likheter som kvarstår vill jag börja med den befolkningsbaserade studien ”*Sex i Sverige: Om sexuallivet i Sverige 1996*”, som genomfördes av Lewin, Fugl-Meyer, Helmius, Lalos och Månsson som publicerades 1998. I sin studie ställer de bland annat frågan, ”samlag skall man bara ha med den man är kär i” (Helmius 1998, 144). Respondenterna är delade i åldersgrupperna 18–24 år, 25–34 år, 35–49, 50–65 år och 66–74 år. I tabellen är även kvinnornas och männens svar separerade för att visa skillnaden mellan deras åsikter. Tabellen (se tabell 7:3) visar tydligt att med stigande ålder så tenderar både män och kvinnor hålla med påståendet (Helmius 1998, 144). Skillnaden bland kvinnorna i de olika åldersgrupperna är dock inte så stor. Bland kvinnorna i gruppen 66–74 år så håller 84 % med påståendet jämfört med 60 % av kvinnorna i gruppen 16–24 år. Bland männen i åldersgruppen 66–74 år så håller 70 % med påståendet jämfört med 33 % av männen i gruppen 18–24 år (Helmius 1998, 144). Tabellen visar tydligt att männen inte endast håller med påståendet i lägre grad än kvinnorna, utan den yngre generationens män är snabbare på att ta avstånd från påståendet i jämförelse med den yngre generationens kvinnor. I den äldre

åldersgruppen var skillnaden mellan kvinnor och män 14 % och skillnaden i den yngre åldersgruppen var 27 %. Än idag så kopplar fler kvinnor ihop sexuella handlingar med kärlek i jämförelse med antalet män (Tikkanen m.fl. 2011, 17). Denna koppling är något vanligare bland de yngre. En förklaring till varför denna koppling är vanliga bland de yngre kvinnorna i jämförelse med männen, diskuteras i 1996 års studien. I studien ställs respondenterna frågan huruvida de vid det senaste sextillfället varit kära i sin partner. Bland de två yngre åldersgrupperna svarade en större andel kvinnor ”ja” på denna fråga (Helmius 1998, 138). Helmius (1998, 138–139) skriver att detta inte betyder att ett färre antal kvinnor i de äldre åldersgrupperna varit kära vid det senaste sextillfället, utan snarare att de män som svarat ”ja” på frågan ökar bland de äldre vilket leder till att klyftan mellan männen och kvinnorna minskar. Detta kan tolkas som så, att även om de yngre männen inte visar åsikter som styrs av kärleksideologin tidigt i livet, så är det snarare något de bejakar senare i livet (Helmius 1998, 139).

En annan aspekt som tydligt visar på förändrade sexualvanor övertid är åldern för sexdebuten. Helmius (1998, 154) presenterar i en tabell, studiens respondenter i sex olika åldersgrupper samt svar från respondenter från likvärdig studie 1967 (se tabell 8:3). De två studierna presenteras i två separata kolumner. När man ser på tabellen så framgår det en tydlig förändring i sexdebuten. I den näst yngst åldersgruppen (14–15 år) så uppger 7 % att de debuterat i 1967 års studien. I studien från 1996 så uppger 33 % i samma åldersgrupp att de samlags debuterat (Helmius 1998, 154). Av tabellen framgår det tydligt att debutåldern för sex är större till antalet i de yngre åldersgrupperna i 1996 års studie, medan antalet är större i de äldre åldersgrupperna i 1967 års studie. Genomsnittsåldern för samlagsdebuten ligger kring 16–17 år i de båda studierna, dock så debuterar något fler i åldrarna 18–19 i 1967 års studien (Helmius 1998, 154). Överlag har dock inte genomsnittsåldern förändrats på något dramatiskt vis de senaste femtio åren även om de flesta debuterar tidigare än på 60-talet, utan den har legat kring 16–17 år (Folkhälsomyndigheten 2017, 22). I UngKAB09-studien var genomsnittsåldern för samlagsdebut 15,9 år för kvinnorna och 16,4 år för männen (Tikkanen m.fl. 2011, 72).

Dessvärre har de olika studierna inte kommit fram till något entydigt svar om varför debutåldern för samlag blivit lägre (även om genomsnittsåldern ungefär är densamma). Helmius (1998, 158) skriver att förklaringen till varför vissa debuterar tidigt och andra sent, inte är entydig och går inte att knyta till individens sociala bakgrundvariabler. Fortsättningsvis skriver hon att deras studie eventuellt ger antydning om samband mellan tidig samlagsdebut och lågt socialt skikt. Helmius (1998, 158) påpekar dock att denna antydning om påverkande bakgrundsvariabel inte

ska uppfattas som en absolut sanning, eftersom man inte med säkerhet kan uttala sig om respondenternas socioekonomiska bakgrund eller om deras socialisationsmiljö. I UngKAB09-studien ger inte heller Tikkanen m.fl. ett tydligt svar på vad som ligger bakom den sjunkande debutåldern de senaste femtio åren. I sin studie lägger de särskilt fokus på de respondenter som debuterat innan 15 års ålder. Tikkanen m.fl. (2011, 72) konstaterar dock, att även genom att fokusera på enskilda bakgrundvariabler så går det inte att finna en enhetlig grupp unga som debuterar tidigare än andra. Det fanns dock vissa skillnader mellan inrikes- och utrikesfödda, där utrikesfödda tenderar att debutera något senare (Tikkanen m.fl. 2011, 72). Deras studie visade även ett litet men betydande samband mellan debutåldern och självkänsla. De respondenter som enligt Rosenbergsskalan² visade lägre självkänsla tenderade att ha lägre debutålder än de respondenter som fick högre värden på skalan (Tikkanen m.fl. 2011, 72).

På vilket sätt har då de ungas attityder kring sexualitet och relationer förändrats över tid? Som redan diskuterats ovan så tenderar unga kvinnor än idag följa kärleksideologins tankemönster i högre grad än unga män, det vill säga att de sammankopplar sexuella handlingar med kärleksrelationer. När man diskuterar sex utanför kärleksrelationen visar Helmius (1998, 144) tydligt i en tabell, attityd-skillnaden mellan olika åldersgrupper när de ställdes inför påståendet, ”samlag utan förälskelse är snusk” (se tabell 7:3). I den äldsta åldersgruppen 66–74 år håller 42 % av kvinnorna respektive 26 % av männen med påståendet. I den yngsta åldersgruppen 18–24 år håller 25 % av kvinnorna respektive 14 % av männen med påståendet (Helmius 1998, 144). Här kan man tydligt se en skillnad mellan den äldre generationen och den yngre när det kommer till attityder kring sexuellt beteende. Vidare kan man även se att skillnaden mellan kvinnorna och männen kvarstår även om klyftan mellan dem minskat en aning. Detta resultat visar att kärleksideologin finns kvar bland fler yngre kvinnor än män, dock i aningen mindre skala. De båda undersökningarna visar även att fler unga debuterar tidigare, men genomsnittsåldern har inte ändrats nämnvärt.

Den förändring som också bör nämnas är antalet sexuella partners. I början av avsnittet nämndes Hans Zetterbergs (1969) studie ”*Om sexuallivet i Sverige*”. Urvalet i denna undersökning var 2156 personer mellan 18–60 år (se tabell I:1 och tabell I:2, 61–62). Zetterberg fann resultatet av deltagarnas antal sexuella partners förvånande då de flesta av dem endast haft mellan 1–3 partners under sitt liv (1969, 38). Bland männen och kvinnorna i Zetterbergs urval var skillnaderna små. En större del av männen i undersökningen hade haft fem eller färre

² Rosenbergsskalan mäter självkänsla och är ett av de mest använda mätinstrument för självkänsla i forskning och klinisk praxis.

sexuella partners, och en större del av kvinnorna hade haft två eller färre (1969, 38). För att sedan jämföra detta resultat kan man se på de siffror Bo Lewin (1998) presenterar i 1996 års undersökning. Lewin (1998, 62) visar att det skett en klar ökning från den tidigare undersökningen, den motsvarande siffran för männen har höjts till åtta eller färre sexuella partners och för kvinnorna har siffran gått upp till fem eller färre. I de båda undersökningarna finns det givetvis ett antal kvinnor och män som har haft fler eller färre än medeltalet. Skillnaden mellan könen kvarstår dock även om avståndet mellan dem minskar. I Zetterbergs undersökning har 16 % av männen och 40 % av kvinnorna endast haft en sexuell partner (1969, 38). Resultatet för hur många som haft endast en sexuell partner i Lewins undersökning var 13 % bland männen och 20 % bland kvinnorna (1998, 62). Här kan man se en större förändring bland kvinnorna.

När man sedan jämföra dessa resultat mot 2000-talets ungdomar för att se ifall det skett ytterligare förändringar kan man se på den internetbaserade undersökningen ”*Ungdomsbarometern – ungdomar och sexualitet 2013/14*”, som Folkhälsomyndigheten publicerade 2014. I denna undersökning deltog 6121 unga som var mellan 15–24 år. Det som dock bör tas i beaktande när resultaten mellan dessa tre undersökningar jämförs är det, att deltagarna i den sistnämnda är begränsad till en yngre åldersgrupp. Ungdomsbarometern visade att procentuellt så hade 27 % av alla respondenter endast haft en sexuell partner. I denna grupp var 44 % män i åldersgruppen 15–19 år och 22 % män i åldersgruppen 20–24 år. Kvinnorna i denna grupp bestod av 20 % ur åldersgruppen 20–24 år samt 40 % ur åldersgruppen 15–19 år (Folkhälsomyndigheten 2014, 14). Det totala antalet av respondenterna som svarat att de hade haft 2–5 sexuella partners var 39 %. Denna grupp bestod av 40 % män i åldersgruppen 15–19 år respektive 39 % kvinnor. I åldersgruppen 20–24 år fanns det i denna grupp 42 % män och 37 % kvinnor (Folkhälsomyndigheten 2014, 14). Det som man dock kan se när alla tre undersökningar jämförs, är att det skett en gradvis ökning av antalet sexuella partners samt att skillnaden mellan kvinnorna och männen minskat. Även om deltagarna i Ungdomsbarometern består av ett yngre urval så kan man ändå avläsa en fortsatt förändring från de två tidigare undersökningarna.

För att summera detta avsnitt ska kunskapsluckorna från de ovan diskuterade undersökningarna diskuteras. Som diskuterades i slutet av kapitlets första avsnitt, så uppstår även här vissa kunskapsluckor av att det saknas fördjupade svar från respondenterna. Ifall respondenterna som ingick i de ovan diskuterade undersökningarna hade fått svara på samma frågor i djupgående intervjuer hade man eventuellt fått svar på varför allt fler debuterar tidigare, varför antalet

sexuella partners ökar samt ifall synen på kärleksideologin hänger kvar samt hur viktig den upplevs vara. Några av svaren går säkerligen delvis att finna genom att se på de samhällsförändringar som skett från början av 1900-talet fram tills idag. Under 1900-talets andra hälft har normerna och värderingarna kring sexualitet blivit allt mer fria bland annat i takt med större jämlikhet mellan könen och massmediernas framväxt. Ett friare förhållningssätt till sex och sexualitet samt diverse hemsidor och applikationer genom vilka det är lätt att få kontakt med människor, är några faktorer man kan anta ha ökat antalet sexuella partners. Det som jag tog med mig till min undersökning var bland annat att jag frågade respondenterna vilka tankar och åsikter de hade kring ett större antal sexuella partners, varför antalet ökat samt ifall de ansåg ett större antal partners vara ”ok” för både män och kvinnor.

3. Teoretisk översikt: Kärlek, sexualitet och sexuellt beteende

I detta kapitel presenteras teorin om intimitetens omvandling av Anthony Giddens samt teorin om sexuella skript av John H. Gagnons & William Simons. Giddens teori om intimitetens omvandling har stora fördelar när man vill förstå relationers- och sexualitetens historiska utveckling samt varför de tagit den form de har idag. Gagnons och Simons teori om sexuella skript är ett verktyg för att förstå det sexuella beteendet, vilka faktorer i miljön som spelar in och hur slutligen allt detta tillsammans med det sociala påverkar hur själva akten utspelas mellan aktörerna.

Dessa två teorier agerar som individuella redskap för att analysera individens syn på sex, relationer, sexualitet samt sexuellt beteende i dagens samhälle. I analyskapitlet presenterar jag resultaten från undersökningen, och efter detta diskuterar jag resultaten i relation till teorierna samt den tidigare forskningen som presenterats i det föregående kapitlet.

3.1 Anthony Giddens – Intimitetens omvandling

Giddens (1995, 47) beskriver den romantiska kärleken som en social kraft som från och med 1700-talets senare hälft förändrat konstruktionen och intimiteten av relationen mellan män och kvinnor. Den romantiska kärleken grundade sig bland annat på heteronormativiteten. Fokus var på förhållandet mellan kvinna och man, främst gällande äktenskap och vägen fram till äktenskap. Den romantiska kärlekens framväxt gav tillsammans med andra

samhällsförändringar upphov till omvälvningar inom såväl äktenskapet som andra områden i det privata livet (Giddens 1995, 47). Det handlade inte längre endast om att ingå äktenskap på grund av ekonomiska eller andra praktiska skäl, utan det handlade allt mer om att hitta en partner som ”fullbordade” en själv, någon man kunde se sig spendera livet med. Den romantiska kärleken gav med andra ord individen utrymme för självreflektion och jag-identitet. Individen började allt mer reflektera över sig själv i jämförelse med den andra och fundera över frågor så som, om individen i fråga var en potentiell partner för livet, var känslorna ömsesidiga och om deras känslor för varandra var tillräckligt starka för att hålla genom livet (Giddens 1995, 47). Men gällande sexualitet och intimitet så menar Giddens (1995, 47) att lust samt grov sexualitet inte återfinns i den romantiska kärleken. Som Giddens & Sutton (2014, 270) skriver så var den romantiska kärleken en ”myt” som gav illusionen om jämställdhet mellan mannen och kvinnan. Då den mer passionerade kärleken/sexualiteten inte återfanns i hemmets lugna sfär, så levde många män ut detta behov med älskarinnor och prostituerade utanför hemmet.

Den nära relationens natur fortsätter att förändras och Giddens & Sutton (2014, 270) skriver om en utveckling mot *plastisk sexualitet*. Den plastiska sexualiteten har uppkommit ur de allt större valmöjligheterna som människorna har i det moderna samhället. Människor kan i allt större bemärkelse välja med vem, var och när de har sex. Dessutom så har sexualiteten allt mer frigjorts från reproduktionens strikta ramar, vilket exempelvis kan förklaras av bättre tillgång och större urval av preventivmedel samt av att individer blivit mer självständiga och aktiva väljare av vad de vill och hurdana de vill vara (Giddens & Sutton 2014, 270).

Genom den plastiska sexualiteten har det enligt Giddens och Sutton (2014, 270) även skett en förändring av hur kärleken uppfattas och vad som förväntas av den. Det som tidigare kännetecknade den romantiska kärleken har fått ge vika för det som han kallar den *sammanflödande kärleken*. Då den romantiska kärleken byggde på en tro om ett jämlikt förhållande, och ett förhållande som i princip skulle vara ”tills döden skiljer oss åt” oberoende av hur lyckligt förhållandet var, så bygger den sammanflödande kärleken på ”[...] ett jämlikt känslomässigt utbyte” (Giddens 1995, 61). I den sammanflödande kärleken så ges sexualiteten och relationen mellan de två parterna en avgörande position, till skillnad från den romantiska kärleken vart sexualitet inom äktenskapet inte tillskrevs en så passionerad roll. I den sammanflödande kärleken är ömsesidig sexuell njutning en avgörande faktor för huruvida förhållandet fortlever eller avslutas (Giddens 1995, 61).

Från utvecklingen till den plastiska sexualiteten, till den sammanflödande kärleken så har människor enligt Giddens övergått mer till det han kallar den *rena relationen*, som enligt honom kan finnas inom sexualitetens, vänskapens eller äktenskapets område (Giddens 1999, 121). Kriterierna för den rena relationer kan enligt honom beskrivas inom sju punkter. Den första punkten bygger på att den rena relationen inte grundar sig i yttre sociala eller ekonomiska villkor som exempelvis förr, mer traditionella relationer tenderade att göra. Den andra punkten beskriver hur rena relationer ingås i syfte att få något ut av det. Detta kan hota varaktigheten av förhållandet, eftersom problem eller konflikter i förhållandet kan upplevas som ogynnsamt och inte ge parterna något. I den tredje punkten redogörs det rena förhållandets reflexiva natur. I ett sådant förhållande som bygger på att parterna personligen vill få ut något så skapas stunder när de ställer sig själva frågor så som ”Hur har jag det?”, som i sin tur kan ge upphov till problem och konflikter som beskrevs i föregående punkt. Den fjärde punkten handlar om *förpliktelse*. En person i ett förhållande blir inte förpliktad till den andra genom att ingå ett förhållande, att vara förpliktad är ett aktivt val. Att vara förpliktad betyder att man accepterar de motgångar och svårigheter ett förhållande kan utsättas för, och att man då är villig att investera i förhållandet trots dessa och ifall förhållandet fortfarande upplevs som gynnsamt. Den femte punkten i listan fokuserar på *intimitet*, vilket beskrivs som en av huvudpunkterna i det rena förhållandet. Det som idag ligger till grunden för såväl vänskapsförhållanden som sexuella förhållanden är just intimiteten, eller nutidsmänniskans sökande efter den. Det poängteras dock, att intimiteten inte endast ska förknippas med sexuella-band, men vars del i intimitetsprocessen för den delen inte ska förminska. I stora drag bygger intimiteten på att två individer gör ett val att förpliktiga sig mot den andra för att på så sätt kunna dela något av betydelse med varandra. Intimitet kan med andra ord återfinnas i såväl vänskapsrelationer som sexuella-relationer. Den sjätte och näst sista punkten handlar om *tillit*. I den rena relationen är ömsesidig tillit av vikt och inte något som av någon av parterna ska ses som givet, då den kräver arbete för att skapa förtroende mellan varandra. För att skapa tillit måste det i förhållandet finnas en öppenhet till den andra för att på så sätt visa att man förpliktigar sig. Den sjunde och sista punkten är *gemensamma historier*. De gemensamma historierna som bildas i ett förhållande är knutna till de processer i vilka parterna genom sitt förhållande framförhandlar sin egen självidentitet samt den självgranskning de genomför och slutligen den intimitet de delar (Giddens 1999, 110–120). Giddens (1995, 58) drar en likhet mellan den rena relationen och den plastiska sexualiteten, eftersom den rena relationen går ut på att relationen är uppbyggd på ömsesidigt uppfyllande av behov, att båda parterna är i förhållandet då de anser att de själva får någonting ut av det. Detta

kan jämföras med den plastiska sexualitetens beskrivning av individen som allt mer fri att göra egna val gällande sexualitet men även andra aspekter i livet. Med denna valfrihet som dagens människor har så följer det även i den rena relationen att den upprätthålls bara så länge som de båda parterna anser att de får någonting ut av den. Den rena relationen kan vid först anblick låta känslökall, men som Giddens & Sutton (2014, 270) skriver, så bygger kärleken i den på en ” [...] känslomässig närhet som skapar förtroende”. Kärleken i det rena förhållandet bygger på en öppenhet mellan de två parterna och dess varaktighet är beroende på hur pass mycket de är beredda att dela med sig av sina tankar, sin oro, visa sårbarhet och ge plats för sina och den andras behov (Giddens & Sutton 2014, 270).

Den svaghet som enligt mig går att finna i Giddens teori om rena relationer är att den kan upplevas som aningen diffus då den bland annat har likheter med hans beskrivningar om den sammanflödande kärleken samt med den plastiska sexualiteten. För min avhandling och undersökning var den dock intressant och användbar då jag i min undersökning bland annat sökte svar på hur gymnasieelever förhåller sig till den romantiska kärleken samt tillfälliga relationer.

I min undersökning har jag dels fokuserat på tillfälliga relationer, dels på kärleksrelationer. De tillfälliga relationerna ska inte förväxlas med Giddens rena relationer, då de tillfälliga relationerna endast syftar på relationer utanför kärleksrelationen så som engångsligg, KK:s (knullkompisar) med mera. Giddens definition av rena relationer är dock applicerbar på hur gymnasieelever förhåller sig till tillfälliga relationer, så som engångsligg mer mera, eftersom det även i dessa relationer handlar om förväntningar och att man som individ vill få ut något av relationen. Även om Giddens inte rakt ut diskuterar tillfälliga relationer i sin beskrivning av rena relationer, så har jag använt hans definition för att tolka respondenternas förhållande till tillfälliga relationer.

3.2 John H. Gagnon & William Simon - Sexuella skript

Utgångspunkten i John H. Gagnons och William Simons teori *sexuella skript* är att visa hur även det mest biologiskt ansedda mänskliga beteendet i själva verket är en inlärd process som utvecklas övertid och är föränderlig i förhållande till sin kontext (1973, 19). I sin bok, ”*Sexual Conduct: the social sources of human sexuality*” går de igenom sexualitetens utveckling i livets olika stadier från barndomen till vuxenåldern, och de vill framför allt få svar på vad som ligger till grund för människans sexuella beteende. Med det sexuella beteendet syftar de inte endast

på samlag utan det används som ett samlingsnamn för allt från upphetsning, hur den sociala akten utspelas innan eventuellt samlag, förväntningar hos män och kvinnor och till vilka förväntningar de har av andra (Gagnon & William 1973, 20–21). Begreppet sexuellt beteende inkluderar alltså allt från ett individuellt plan (egna förväntningarna, erfarenheterna och tankar), ett socialt plan (det som i samhällets anses vara ett lämpligt sexuellt beteende) och till det rent fysiska planet.

I en senare artikel så skriver de två författarna att de försökte få svar på olika ”*varför*”, och genom dem få svar på vad det är som bestämmer vårt sexuella beteende. De ställde sig frågor som ”*varför hur, varför när, varför med vem*”, och frågan som i princip ligger till grund för deras teori, ”*vems varför*” (Gagnon & Simon 2013, 493). Dessa olika *varför*-frågor söker svar på varför det sexuella beteendet ser ut som det gör, varför det sker när det gör, varför det sker med den personen/personerna och sedan det viktigaste, vems varför? Den sista frågan (vems varför) har svar på både ett individuellt plan och ett socialt plan. Frågan om vems-varför undersöker de sociala bakgrundsvariablerna som leder till det sexuella beteendet och vilka är de individuella ramverken som styr individens beteende i den specifika situationen. Alla dessa *varför*-frågor söker slutligen svar på varför ser vårt sexuella beteende ut så som det gör idag.

För att få svar på dessa frågor lägger de fram sin teori om sexuella skript. De börjar med att poängtera att *skript* egentligen är något som kan användas som redskap för att förklara allt mänskligt beteende (inte enbart det sexuella). Sådant som kallas spontant beteende är i självverket ett inlärt beteende som följer ett inre ramverk (Gagnon & Simon 1973, 19). På samma sätt så styrs vårt sexuella beteende av ett internaliserat ramverk. Gagnon och Simon lägger fram tre områden som ligger till grund för det sexuella beteendet: interpersonella skript, intrapsykiska skript och kulturella scenarier.

De intrapsykiska skripten ser på det interna, på individen, och är skript på mikronivå (Gagnon & Simon 1973, 20). När man ser på sexuellt beteende och undersöker de intrapsykiska skripten så läggs fokus på individens egen uppsättning av fantasier, vad hen åtrår och hur detta ger individen en känsla av sexuell upphetsning (Gagnon & Simon 1986, 97). Genom de intrapsykiska skripten går individen genom en egen process och skapar fantasier. Det är även genom de intrapsykiska skripten man kan få en förståelse av individens mångsidighet och varierande fantasier och begär (Gagnon & Simon 1986, 99).

De kulturella scenarierna utgår från makronivå och som Gagnon och Simons skriver så finns de i samhället som kognitiva riktlinjer/instruktioner (1986, 98). De kulturella scenarierna ger

en beskrivande förståelse av specifika roller och ger en mer distinkt bild av de olika faser som roller genomgår, så som att träda in i en ny roll (exempelvis barn till tonåring, och i detta stadiet börjar de av omgivningen så småningom betraktas som sexuella individer), utförandet av en roll och utträdet från en roll. Det är dock viktigt att notera att kulturella scenarier är menade för att studera på ett mer allmänt plan. Genom kulturella scenarier delar individer i ett samhälle en någorlunda gemensam uppfattning om vad som är acceptabelt sexuellt beteende (Gagnon & Simon 1973, 20–21). Dessa kan dock inte användas för att förutse en individs beteende och går inte att generalisera i alla situationer (Gagnon & Simon 1986, 98–99).

Interpersonella skript studerar ur mesonivå och behandlar de sociokulturellt delade uppfattningarna om hur individer konkret interagerar med varandra (Gagnon & Simon 1973, 20). Här studeras aktörens sexuella beteende ur kulturella scenarier i en *specifik* kontext. Hur en situation sedan utspelar sig är inte hugget i sten, så även om dessa skript delvis utgår från kulturella scenarier är de föränderliga beroende av sin kontext. Genom de interpersonella skripten har individen en någorlunda uppfattning om de förväntningar som finns mellan hen och den andra individen/individerna i den specifika situationen. För det mesta måste dock individen även ta på sig en roll som ”manusförfattare” och anpassa situationen efter de befintliga kulturella scenarierna och efter den rådande kontexten (Gagnon & Simon 1986, 99). Gagnon och Simon menar dock att individens egen anpassning i en specifik situation och formande av den, kan ses som anpassandet av redan existerande institutionaliserade scenarier (1986, 99). I en specifik situation går samtliga närvarande aktörer genom denna process. Med hjälp av de kulturella scenarierna och den egna rollen som aktör och manusförfattare så anpassar de situationen på ett för samtliga inblandade önskvärd interaktion. De interpersonella skriptens roll kan här sägas vara en mekanism varigenom aktörerna skapar för situationen anpassade roller med vilka de kan möta de förväntningar som finns mellan aktörerna (Gagnon & Simon 1986, 99).

4. Undersökningens frågeställning

Avsikten med denna avhandling är att klargöra hur svenska gymnasieelever upplever sexualundervisningen samt hur de själva ser på sex, sexualitet, relationer och sexuellt beteende. Utöver detta studeras hur gymnasieeleverna upplever rådande normer och värderingar inom dessa områden. Genom undersökningen har jag även sökt svar på ifall sexualundervisningen har gjort ytterligare framsteg när jag sedan jämför dessa med de tidigare forskningarna, samt

ifall den håller sig till de riktlinjer som presenteras på Skolverkets hemsida. Slutligen har jag även söka svar på ifall den så kallade romantiska kärleken fortfarande är rotad i dagens ungdomar och om så är fallet, hur avspeglas detta i deras åsikter och värderingar.

Av den tidigare forskningen har det framkommit att det saknas kvalitativa undersökningar som söker svar på vad ungdomarna själva upplever ligger till grund för deras åsikter och värderingar kring sex, sexualitet, relationer och sexuellt beteende. Vidare så har den tidigare forskningen även visat att sexualundervisningen har fortsatt med att göra framsteg, men att den fortfarande upplevs som otillräcklig. Det krävs därmed fler kvalitativa undersökningar för att på så vis få svar på vart ungdomarna själva upplever att undervisningen brister, hurdan undervisningsmodell skulle upplevas bra men även vad som upplevs bra i skolan för att på så vis kunna utveckla undervisningen.

För att få svar på det ovanstående har jag i slutet av avhandlingen studerat analysens resultat mot det teoretiska ramverket samt mot de tidigare forskningarna som presenterats i de inledande kapitlen. Mitt teoretiska ramverk med Giddens teori om intimitetens omvandling samt Gagnons och Simons teori om sexuella skript lämpar sig väl till min frågeställning. Genom Giddens teori har jag sökt svar på hur relationer samt intimitet utvecklats till den form de har idag och genom Gagnons och Simons teori redogöra jag för en djupare förståelse för det sexuella beteendet i såväl kärleksrelationer som tillfälliga relationer.

Undersökningens forskningsfrågor är följande:

1. Hur upplever gymnasieeleverna att skolan sköter sitt jobb som informatör samt undervisningen kring ämnen som sexualitet, relationer, jämställdhet, normer och HBTQ?
2. På vilket sätt betraktar gymnasieelever skolans och andra socialisationsagenters roll för deras värderingar och beteende gällande sex, sexualitet och relationer?
3. Hur förhåller sig gymnasieelever till den romantiska kärleken respektive tillfälliga relationer?

När jag sedan analyserat materialet och tolkat resultaten har jag leta efter djupgående svar för att få fram respondenternas tankar och åsikter om dessa ämnen. Det som jag upplever fattades i de tidigare undersökningarna var just hur respondenterna själva tänker och hur de motiverar sina tankar, och av denna anledning valde jag att genomföra en kvalitativ intervjustudie.

I de följande kapitlen presenteras mitt val av metod och urval, hur analysarbetet genomförts samt de etiska aspekterna av undersökningen.

5. Kvalitativ innehållsanalys av intervjuer

För att bäst kunna svara på avhandlingens syfte samt de ovan nämnda frågeställningarna, har jag utfört semistrukturerade intervjuer med tredje årets gymnasieelever. Materialet har sedan bearbetats med hjälp av kvalitativ innehållsanalys. Den egna sexualiteten är ett ämne som upplevs högst personligt, den är komplex och bakom den finns en mängd faktorer samt aktörer som påverkat och påverkar dess utformning. Genom att välja semistrukturerade intervjuer samt kvalitativ innehållsanalys har jag möjligheten att få djupare och innehållsrika svar från deltagarna, samt att analysen hålls öppen för oväntade iakttagelser.

I detta kapitel presenterar jag mitt val av analys samt metod. Jag diskuterar varför de lämpar sig för avhandlingen, deras styrkor samt svagheter.

5.1 Semistrukturerad intervjustudie

För undersökningen i denna avhandling valde jag som datainsamlingsmetod semistrukturerade intervjuer, även kallade halvstrukturerade intervjuer. Semistrukturerade intervjuer lämpade sig bäst för avhandlingens syfte och med denna datainsamlingsmetod hoppades jag på att i analys- samt resultatkapitlet få fram ingående svar på forskningsfrågorna samt nya insikter. Semistrukturerade intervjuer hör till kategorin kvalitativa intervjuer, och de ger intervjupersonerna möjligheten att mer djupgående beskriva sina tankar och upplevelser kring temat, samtidigt som det möjliggör djupare tolkningar samt nya fynd för intervjuaren (Nilsson 2014, 149). Inför en semistrukturerad intervju förbereder intervjuaren en intervjuguide med olika teman som ska diskuteras (Patel & Davidson 2019, 105). Varje tema har ett visst antal mer eller mindre öppna frågor som intervjupersonen sedan själv väljer hur hen vill svara på dem. I vissa fall kan intervjuaren även välja att endast färdigställa ett formulär med de teman hen vill diskutera, men låta frågorna skapas i stunden. Detta är dock en mer *öppen* struktur (Patel & Davidson 2019, 105).

Fördelen med den semistrukturerade intervjuformen är den att den ger utrymme för flexibilitet samtidigt som den håller en struktur då samtliga intervjuer följer samma mönster (Nilsson 2014,

150). Det som ger flexibiliteten i en semistrukturerad intervju är det, att svarsalternativen inte är fasta (som i exempelvis en enkätundersökning), eftersom det är intervjupersonen själv som bestämmer svaren. Detta är en viktig faktor när intervjuaren söker djupare kunskap om temat (Nilsson 2014, 150). Det som skiljer semistrukturerade intervjuer från helstrukturerade är det, att den sistnämnda ger intervjupersonen avsevärt mindre plats för utvecklande svar vilket i sin tur kan leda till en förutsägbarhet i svaren (Patel & Davidson 2019, 98). Med en semistrukturerad intervjuform blir det även lättare för intervjuaren att sedan jämföra svaren och slutligen genomföra analysen, eftersom frågorna är samma för alla de personer som intervjuas. På så vis har intervjuaren mer kontroll över samtalsgången, samtidigt som det är öppet för eventuella följdfrågor samt att intervjupersonen får berätta fritt men håller sig inom temat (Nilsson 2014, 150).

Den intervjuguide (Bilaga 1) jag sammanställde för intervjuerna med gymnasieeleverna är indelad i fem olika teman och med några frågor under varje tema. I de olika intervjuerna har jag följt intervjuguiden, men beroende på intervjupersonernas svar så har frågorna till viss mån anpassats efter dem. I vissa intervjuer har fler följdfrågor behövts för att exempelvis få igång diskussionen. Några av intervjupersonerna har även gett mycket utförliga svar och fört en längre diskussion vilket resulterat i att några andra frågor inte behövts ställas. Samtliga intervjuer har dock följt samma struktur och de olika temana har diskuterats i samma ordning. Längden på intervjuerna varierade mellan 30 och 50 minuter. Det hör till vanligheterna att man i början och slutet av en intervju ställer ett par neutrala frågor (Patel & Davidson 2019, 99). De första frågorna är oftast ett par bakgrundsfrågor och de avslutande frågorna ger ofta intervjupersonen/respondenten chans att tycka till om det som diskuterats/frågats (Patel & Davidson 2019, 99). I början av varje intervju har jag därmed ställt ett par bakgrundsfrågor om den intervjuade. Syftet med dessa var att få den intervjuade att känna sig mer avslappnad i intervjusituationen. Som avslutande frågor fick den intervjuade svara på hur det kändes att diskutera de teman vi gått igenom samt några övergripande frågor.

Efter att samtliga intervjuer genomförts har de transkriberats. Inom vissa forskningsområden är det ytterst viktigt att genomföra en precis och noggrann transkribering (Lindgren 2014, 31). Jag planerade in mycket tid för transkriberingsarbetet för att inte gå miste om något viktigt i intervjuerna, men jag valde att inte ta med ljud så som ”hmm” eller motsvarande. Utöver detta så tog jag även bort vissa utfyllnadsord ifall de blev för många eller om de skapade otydligheter. Dessa utfyllnadsord var exempelvis ”asså typ/liksom”, eller ”ja men så här”. I vissa meningar förekom det flera sådana utfyllnadsord eller uttryck, och då har jag i transkriberingarna valt att

gallra bland dessa. Jag valde även att transkribera intervjuerna på den dialekt som respondenterna talade.

5.2 Urval

Oavsett om man genomför en undersökning med ett stort antal individer och vars resultat man sedan hoppas kunna generalisera på populationen, eller om det är en mindre undersökning, så är urvalet av de individer som ingår i undersökningen avgörande för resultatet. Genom att ställa upp kriterier för det urval man vill ha med i undersökningen kan man samtidigt försäkra sig om att den information som fås kommer vara av värde för undersökningen (Holme & Solvang 1991, 104). Min urvalsmetod var en blandning av strategiskt urval samt bekvämlighetsurval. Dessa kommer beskrivas längre fram samt hur jag gick tillväga för att sammanställa mitt urval. I mitt urval ingick sex respondenter, tre kvinnor och tre män, vilket var ett av mina kriterier för urvalet. Ytterligare kriterier för urvalet var att respondenterna skulle vara gymnasieelever och myndiga. Att respondenterna var myndiga var viktigt av forskningsetiska skäl med tanke på undersökningsområde. Respondenterna presenteras närmare i följande kapitel.

Då min undersöknings syfte var att få reda på hur gymnasieelever tänker kring sex, sexualitet, relationer och sexuellt beteende så valde jag att genomföra *respondentintervjuer*. Respondentintervjuer betyder att man väljer att intervjua individer som faktiskt är del av det som undersöks (Holme & Solvang 1991, 104). När man vill ha information om och undersöka individens tankar, känslor samt åsikter om det hen själv är delaktig i, så väljer man respondentintervjuer. Om man endast vill ha information från ett mer utomstående perspektiv men som samtidigt har inblick i området som undersöks, så väljer man det som kallas för *informantintervjuer* (Nilsson 2014, 153).

Följande steg är att avgränsa urvalet till kategorier och storlek. Urvalets storlek påverkas bland annat av den grupp av individer som är intressanta för undersökningens syfte (Nilsson 2014, 154). Man kan själva påverka urvalets storlek genom att tydligt inrama det man undersöker och vill ha svar på, samt att ha en tydlig grupp i fokus. Med hjälp av en klar och tydlig urvalsram kan urvalets storlek lättare styras utan att riskera få ett urval med för lite variation (Nilsson 2014, 155). Med variation, eller även kallat variationsbredd så syftar man på hur de som ingår i urvalet skiljer sig i exempelvis kön, åsikter, ålder, värderingar med mera (Holme & Solvang 1991, 104). Variationsbredden är beroende på det som undersöks och hur man sedan väljer att avgränsa urvalet. Med en bred variation på urvalet så blir oftast urvalets storlek större (Nilsson

2014, 154), men genom att välja rätt kategorier för avgränsningen så kan man få ett mindre urval som i sin tur består av individer som besitter väsentlig information för undersökningen.

Hur urvalet slutligen görs och hur man väljer att begränsa det, är som ovan visats till stor del beroende på den undersökning som ska genomföras. Hur man gör urvalet är också beroende på om det är frågan om en kvantitativ- eller kvalitativstudie. Undersökningen för denna avhandling är kvalitativ, så i det följande ska jag kort diskutera tillvägagångssätten för de kvalitativa studierna. I fallet av min undersökning så valde jag att göra respondentintervjuer, så nästa steg var att välja hur jag skulle få kontakt och samla in potentiella respondenter till urvalet. Inom kvalitativa studier kan exempelvis *snöbollsurval* tillämpas (Patel & Davidson 2019, 141). Snöbollsurval betyder att man börjar med att kontakta individer som kan vara lämpliga för undersökningen och sedan räknas in i urvalet. Genom dessa första respondenter söker vi sedan kontakt med ytterligare potentiella respondenter (Patel & Davidson 2019, 141). Utöver snöbollsurval så kan man även på ett strategiskt vis välja och kontakta lämpliga respondenter för vårt urval, detta förutsätter dock att det fält vi undersöker till viss del är bekant (Nilsson 2014, 153). Genom att själv ”handplocka” respondenter får man större kontroll över variationen bland respondenterna och därmed även över urvalets storlek. Ett strategiskt bestämt urval betyder i korthet att de individer man handplockat ska fylla på förhand bestämda kategorier för att de på så sätt ska kunna bidra med så bra information som möjligt i intervjuerna. Det är därmed mycket viktigt att lägga stor vikt vid val av respondenter, så att man sedan väljer respondenter som besitter egenskaper som kan vara av stor betydelse för undersökningen (Nilsson 2014, 154).

Som redan nämndes i inledningen till detta kapitel så tillämpade jag en blandning av strategiskt urval samt bekvämlighetsurval när det var dags att få kontakt och samla in respondenter. Ett bekvämlighetsurval är en sammansättning av redan tillgängliga respondenter (Patel & Davidson 2014, 141). Mitt urval var strategiskt i den bemärkelsen att jag på förhand bestämt att de skulle vara tredjeårets gymnasieelever då de dessa är minst 18 år samt att det skulle vara tre män och tre kvinnor. Dessa kriterier uppfylldes. Det som gör mitt urval till delvis ett bekvämlighetsurval är det, att då jag med hjälp av en nyckelkontakt på gymnasiet fick kontakt med lämpliga respondenter. Mitt första steg var att kontakta rektorn på gymnasiet för godkännande av att genomföra intervjuerna. Följande steg efter rektorns godkännande var att min nyckelkontakt tillfrågade de studenter hen ansåg som lämpliga ifall de skulle vara intresserade, varefter jag fick deras mejladresser. Det slutliga steget var att jag mejlade informationsbrevet till dessa studenter. Samtliga ville delta, varefter plats och tid bestämdes

med var och en av dem. Att hitta lämpliga respondenter var därmed till stor del upp till min nyckelkontakt, så i den bemärkelsen var mitt urval delvis ett bekvämlighetsurval.

5.3. Respondenter

Respondenterna i mitt urval var tredjeårets gymnasieelever från ett gymnasium i Västra Götalands län. I urvalet ingick tre kvinnor och tre män, samtliga respondenter var vid tiden för intervjuerna 18 år gamla. Valet av tredjeårets studerande grundade sig dels i forskningsetiska skäl som redan nämndes i föregående kapitel, dels på grund av att de kunde antas ha mer erfarenhet av undersökningsområdet. Tredjeårets studerande upplevdes som ett bra val även av den anledningen att de eventuellt skulle vara mer bekväma att prata om ämnet ifråga då de redan är myndiga.

Urvalsramen hade givetvis kunnat göras mer snäv genom att inkludera respondenter med exempelvis religiös- eller utländsk bakgrund. En undersökning med sex respondenter går dock inte att generalisera på någon utanför just det urvalet, därmed såg jag det inte som viktigt att lägga för stort fokus på urvalskriterier. Undersökningen fokuserar på ungdomars tankar och åsikter på ett mer generellt plan, så de som ingick i min undersökning får stå som representanter för sin grupp. Den variation som jag räknat in i urvalet är kön samt det program de studerar. Om socioekonomisk bakgrund, religion mer mera kan jag inte uttala mig om, eftersom jag inte ställde frågor om detta och det hade inte betydelse vid urvalsinramningen. I tabellen här nedan presenteras en översikt över undersökningens urval. För att säkerställa anonymitet benämns respondenterna endast som Kvinna1, Man1, Kvinna2, Man2 etc., och jag har endast skrivit in det gymnasieprogram de studerar, och lämnat bort den specifika linjen då dessa eventuellt kunde kopplas till gymnasieskolan i fråga.

Här nedan följer en översikt över respondenterna för att ge en tydlig bild över urvalet och för att tydligt kunna se variationen.

Tabell 1: Översikt över undersökningens urval

<i>Kön</i>	<i>Ålder</i>	<i>Gymnasieprogram</i>
Kvinna 1	18	Handels
Kvinna 2	18	Ekonomi
Kvinna 3	18	Handels
Man 1	18	Teknik
Man 2	18	Teknik
Man 3	18	Teknik

5.4. Forskningsetik

När man genomför forskningsprojekt med individer, även mindre arbeten så som avhandlingar, så är forskningsetiken ett avgörande moment. De riktlinjer som anges inom forskningsetiken är att forskningsarbetet dels ska vara allmännyttigt för såväl individen som samhället och gynna bådas utveckling (Patel & Davidson 2019, 83). Parallellt med detta så ska den som genomför ett forskningsprojekt även skydda de individer som medverkar i projektet så att deras privatliv inte skadas och så att de inte utsätts för psykisk eller fysisk skada (Patel & Davidson 2019, 82).

Vad är det då man behöver ta i beaktande när man ställs inför forskningsetiska frågor och krav? Sammanfattningsvis kan kraven delas in i fyra punkter: För det första så ska de som medverkar få information om forskningens syfte samt vilken betydelse deras medverkan har för forskningen. Man ska även informera deltagarna om vart resultatet sedan kommer att publiceras och hur de sedan kan ta del av resultatet om så önskas (Patel & Davidson 2019, 84–85). För det andra så ska man ha deltagarnas samtycke till medverkan. Här är det viktigt att deltagarna är medvetna om att de när som helst kan avbryta sin medverkan. Det är även viktigt att komma ihåg att det i vissa fall behövs tillstånd från exempelvis föräldrar innan man kan närma sig de individer man önskar ha med i undersökningen (Patel & Davidson 2019, 85). Den tredje punkten behandlar kravet på konfidentialitet. De uppgifter man samlar in om deltagarna får inte

ges till utomstående. Man ska även presentera uppgifterna på ett sådant sätt att deltagarna inte går att identifiera (Patel & Davidson 2019, 85). Deltagarna ska av de som bedriver undersökningen garanteras anonymitet, konfidentialitet samt tystnadsplikt (Holme & Solvang 1991, 335). Den fjärde och sista punkten behandlar nyttjandekravet. De uppgifter som samlas in om deltagarna får inte användas för något annat utöver syftet med undersökningen (Patel & Davidson 2019, 84).

De fyra forskningsetiska kraven som även behandlats ovan består sammanfattningsvis av samtyckeskravet, informationskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet och utges av Vetenskapsrådet (2002). För att uppfylla kravet om konfidentialitet bestämde jag för det första att det i texten endast ska hänvisas till en gymnasieskola i Västra Götalands län. De studenter jag intervjuat har i texten benämnts som ”Kvinna1, Man1, Kvinna2, Man” och så vidare, och slutligen så har namn samt specifika namn på temadagar och diskussionsgrupper som omnämns i intervjuerna censurerats. På detta sätt har respondenternas anonymitet garanterats. Samtyckeskravet har jag uppfyllt genom att redan vid första mejlet till varje enskild respondent, så har jag meddelat att deltagande är helt frivilligt. Detta fanns även med i informationsbrevet som bifogades i mejlet, samt informationen om att ifall de deltar så får de avsluta sin medverkan närsomhelst ifall de så önskar. Informationskravet uppfyllde jag bland annat genom informationsbrevet som skickades till respondenterna i vilket de fick information om avhandlingens syfte samt i vilken form och vart den kommer publiceras. De fick denna information på nytt innan påbörjandet av intervjuerna, och här förtydligade jag samtidigt på nytt om hur deras anonymitet kommer tryggas. Slutligen så har jag uppfyllt nyttjandekravet genom att det material jag samlat in genom undersökningen inte har använts, och kommer inte användas, utanför min undersökning. För att garantera att materialet inte används utanför min undersökning så kommer samtliga ljudfiler av intervjuerna att raderas efter att avhandlingen blivit godkänd.

Innan intervjuerna påbörjades var första steget att kontakta skolans rektor för att få tillstånd att genomföra intervjuer med studenterna. Jag kontaktade rektorn via mejl i vilket jag bifogade ett informationsbrev med en sammanfattning av undersökningen, avhandlingens syfte samt hur intervjuerna skulle gå till och hur studenternas anonymitet och integritet skulle garanteras. Efter rektorns godkännande bistod en av skolans lärare med att hitta studenter som kunde tänka sig att delta, och av denne fick jag sedan studenternas mejladresser. För denna undersökning behövde jag inte föräldrarnas tillåtelse, eftersom samtliga studenter var 18 år. Till studenterna mejlade jag ett kort mejl där jag tackade för visat intresse samt bifogade ett likande

informationsbrev som till rektorn (Bilaga 2), men denna riktade sig i sin tur till studenterna (Bilaga 3). Samtliga sex studenter jag kontaktade svarade att de önskade delta efter vilket vi kom överens om tid och plats för intervjuerna. Platsen samt tiden för intervjuerna fick studenterna själva bestämma då det var viktigt att de kände sig bekväma med intervjusituationen. Respondenterna intervjuades en och en, så vid varje intervjutillfälle var det endast jag och en respondent. Vid början av varje enskild intervju så upprepades informationen de fick ta del av i informationsbrevet samt att de när som helst fick avbryta. Det är bra att ge informationen till de tänka deltagarna mer än engång oavsett om det handlar om en enkät eller intervju (Patel & Davidson 2019, 97). På så vis missar man inte att ge viktig information.

Då min undersökning berör ett känsligt område så har jag av forskningsetiska skäl valt bort frågor som rör respondenternas egna sexliv, deras personliga sexuella beteende samt sexualitet. Frågorna har därför ställts i den form att respondenterna fått berätta om sina tankar och värderingar om sexualitet, sexuellt beteende samt relationer. När frågorna ställs i denna form behöver de inte berätta om personliga beteenden eller erfarenheter. Att ställa frågorna i den form att respondenterna berättar om sina tankar och värderingar kring de olika områdena gick även väl hand i hand med min forskningsdesign, då syftet med att beröra värderingar och normer på så vis uppfylldes. I det kommande analyskapitlet framgår det tydligt i citaten av respondenterna att de berättar om dessa teman utifrån normer och värderingar, inte egna sexuella erfarenheter eller deras privata sexualitet. Vissa av dem valde dock att berätta personliga exempel, men då har de själva valt vad och hur mycket de ville gå in på det personliga området.

5.5 Kvalitativ innehållsanalys

Inom det kvalitativa forskningsområdet har man tillgång till en omfattande mängd analysmetoder, men det är upp till var och en att tillämpa den metod som bäst stämmer överens med syftet samt utgångspunkten i den undersökning som ska genomföras. För min undersökning har jag valt kvalitativ innehållsanalys. I artikeln ” Three Approaches to Qualitative Content Analysis” presenterar Shannon och Hsieh (2005, 1277) tre tillvägagångssätt inom kvalitativ innehållsanalys och de är konventionell analys, styrd analys samt summerande analys. Jag har själv gjort en konventionell kvalitativ innehållsanalys med öppen kodning. Jag har med andra ord kodat induktivt, där jag låtit empirin styra kodningen.

Den förstnämnda som jag valt för min undersökning tillämpas vanligen när en undersökning hoppas förklara en företeelse, vidare tillåts kategorier samt teman framträda ut materialet (Hsieh & Shannon 2005, 1279). Forskaren ska med andra ord avhålla sig från påförhand skapade kategorier samt teman som hen kan tänka sig framkomma ur den insamlade materialet. Hen ska låta materialet tala och utgå från de kategorier och teman som undersökning genererar. Som motsatts till den förstnämnda analysen så är målet med en styrd analys att ge validitet eller utöka den konceptuella delen av redan befintliga teorier eller teoretiska ramverk (Hsieh & Shannon 2005, 1281). Det sista tillvägagångssättet, summerande analys, fokuserar mer på innehållet och/eller orden i undersökningsmaterialet (Hsieh & Shannon 2005, 1283–1284).

Utförandet av själva den kvalitativa analysen delas in i tre steg, vissa delar in den i fyra (Lindgren 2014, 33), men här kommer de tre stegen att presenteras och jag har själv använt dessa tre i min undersökning. De tre stegen är *kodning*, *tematisering* samt *summering*. Här är det värt att nämna att det inom litteraturen förekommer olika begrepp för de tre stegen, även om betydelsen är densamma. De olika begreppen som kan förekomma är bland annat noder, teman, kategorier, tendenser med mera (Lindgren 2014, 45–46). Det är därmed viktigt att man är tydlig och konsekvent med de begrepp man väljer att använda.

När man påbörjar bearbetandet av materialet är *kodning* det första steget och dess syfte är reducera data så att det blir mer överskådligt och hanterbart (Lindgren 2014, 37). Kodning går ut på att hitta och fastställa centrala delar och begrepp i det insamlade materialet och ge dessa specifika nyckelord, det vill säga koder. Koderna består av de delar i materialet som man anser vara relevant, och man ger samma kod för de delar som man anser betyder samma sak. På detta vis reduceras materialet ner till en samling kategorier, vilket gör att materialet blir mer lättöverskådligt och hanterbart (Lindgren 2014, 37). Den tid man behöver använda för kodning av material varierar stort och är till stor del beroende på undersökningens syfte samt det insamlade materialet. Som en tumregel brukar man säga att när du uppnår *mättnad* så är materialet färdig reducerat samt analyserat (Lindgren 2014, 36). Mättnad kan sägas vara uppnått när man inte längre gör nya iakttagelser vid genomläsning av materialet och det skapas inga nya koder eller kategorier (Lindgren 2014, 36).

Det följande steget i analysarbetet efter kodning är *tematisering*. I detta steg börjar man se över de koder som skapats och på vilket sätt olika koders kategorier hänger samman, samt hurdana teman som skapas när man börjar slå ihop de kodade kategorierna (Lindgren 2014, 63). På detta sätt göra man en ytterligare reduktion av materialet för göra det än mer överskådligt. På samma

sätt som kategorierna har placerats under koder och samma koder har använts för de iakttagelser som ger uttryck för samma sak, så ska man med andra ord i tematiseringsskedet söka mönster i kodernas kategorier och slå ihop de koder vars teman matchar varandra. Genom att på detta vis koda och slå ihop det redan kodade materialet i relation till undersökningens syfte, så får man fram större huvudteman som man sedan utgångspunkter i undersökningens fortsatta arbete (Lindgren 2014, 66). I den här delen av analysen finns det inte heller skriva regler för hur mycket tid som ska användas för att tematisera materialet, men även här gäller mättnad som tumregel (Lindgren 2014, 67). När nya iakttagelser inte görs kan man gå vidare i analysprocessen.

Analysarbetets tredje steg är *summering*. Kort och koncist består summeringsdelen av att man börjar dra slutsatser av analysens samtliga delar och de upptäcker som gjorts under analysens gång (Lindgren 2014, 41). I summeringsskedet bör man komma ihåg den kvalitativa analysens interaktiva karaktär. Att analysarbetet är interaktivt betyder att analysen inte sker ett steg i taget, utan man går ofta tillbaka och gör upprepade genomläsningar av materialet. Lindgren (2014, 41) beskriver detta som en spiralprocess, och den bör även tillämpas i summeringsskedet. När man börjar dra slutsatser av det analyserade materialet kan det ibland kännas överväldigande eller så kanske man blir för låst i de första mönster man ser. Det som Lindgren (2014, 73) här vill påminna läsaren om är att man ska hålla sig till spiralprocessen, våga gå tillbaka i sitt material, testa de slutsatser man drar och upprepa denna process tills man uppnår mättnad.

Avslutningsvis presenterar jag här hur jag gått tillväga i mitt analysarbete av det material jag fick av intervjuerna. Då jag valde att göra en konventionell kvalitativ innehållsanalys med öppen kodning där jag lät materialet styra kodningen, så började jag med genomläsning av det transkriberade materialet. Vid den första genomläsningen kodade jag samtliga delar i materialet som upplevdes relevant för det jag vill svara på genom min undersökning. De delar jag tillskrev koder vid första genomläsningen var provisoriska och korta sammanfattningar av den text-del de tillskrev. Vid den första genomläsningen skrev jag samtidigt upp koderna i ett anteckningsblock så att jag efter den första genomläsningen hade en överblick över koderna.

Vid den andra genomläsningen började jag fokusera på vilka koder från den första genomläsningen gav uttryck för liknande kategorier, och började därefter gallra bort och slå ihop koder för att reducera antalet. Genom den andra genomläsningen fann jag även koder som inte var av betydelse och dessa plockades bort helt. När jag sedan började den tredje genomläsningen började jag se större samband mellan koderna och teman började bildas. Jag

sammanslog fler koder samt gallrade bort överflödiga tills jag hade en samling koder som på ett tillfredsställande vis sammanfattade de relevanta delarna av materialet. Ur dessa koder kunde jag sedan utläsa teman genom att se på vilket sätt de olika kodernas kategorier hängde samman.

Efter kodningen klippte jag ut alla kodade delar av materialet och placerade ut dem på ett bord för att på så sätt få översikt över alla. Vid detta skede hade jag redan en tydlig bild av de olika teman som framkom vid kodningen, men de blev här tydligare när jag kunde placera utklipp med samma koder tillsammans och på så sätt stärktes analysens teman. De teman jag fått fram var skolan, kärlek och relationer, samt sexualitet och sexuellt beteende. Efter detta tog jag ett tema i taget och placerade på bordet de utklippta kodade citaten som hörde till det temat. På liknande vis som vid kodningen gick jag sedan igenom alla delar jag klippt ut och gallrade bort de som inte var viktigt för undersökningen. När jag sedan hade ett temas citat på bordet började jag summera. Jag läste igenom citaten ett flertal gånger, började göra upptäckter och dra slutsatser varefter jag kunde påbörja skrivandet av analysen.

6. Analys

I detta kapitel presenteras analysen av intervjuerna jag genomförde med gymnasieeleverna. Analysen är uppdelad i fem avsnitt: Sexualundervisningen; sexualitet, sexuellt beteende och tillfälliga relationer; kärleksrelationer; socialisationsagenter. I dessa avsnitt presenteras hur respondenterna tänker kring dessa områden, deras värderingar, eventuella skillnader mellan kvinnornas och männens tankar samt till vilken grad traditionella normer och värderingar påverkar dem.

För att förtydliga tematiseringen av det material som analyserats presenteras här under i tabell 2 som sammanställer tematiseringen av mitt material. Detta kan tolkas som ett träd där koderna utgör ett trädets rötter som sen tillsammans sammansmälter till stammen vart de bildar kategorier, och slutligen nås trädkronan vart teman för analysen bildas. Tabellen är uppdelad i tre delar där varje del står för ett tema: skolan, kärlek och relationer, sexualitet och sexuellt beteende. De kommande fem avsnitten har tagits fram ur denna tematisering.

Tabell 2: Tematisering av materialet

<i>Tema</i>	Skolan			
<i>Kategorier</i>	Upplevelser av sexualundervisningen	Relation mellan lärare och studenter	Förbättringar som önskas inom sexualundervisningen	Undervisningsformer
<i>Koder</i>	Bra upplevelser Dåliga upplevelser Undervisningen i förhållande till skolverkets läroplan Allmän nivå i jämförelse med studenternas kunskapsnivå	Trygg relation till lärare Diskussioner mellan lärare och studenter Öppet klimat	Fokus på sexualitetens individualitet Regelbunden undervisning Arbeta för att motverka könsnormer Känslor kring sex, sexualitet, relationer	Diskussionsgrupper Temadagar Studiebesök
<i>Tema</i>	Kärlek och relationer			
<i>Kategorier</i>	Den romantiska kärleken	Dagens relationer	En god relation	
<i>Koder</i>	En partner för livet Överromantisering Gammaldags	Accessoarrelationer Inte nödvändigtvis tills döden skiljer åt Friare från traditionella normer och värderingar Bara vilja vara med varandra Traditionella könsnormer finns kvar, men flexibla	Tillit till varandra Jämställdhet Egna intressen utanför relationen Öppenhet, kunna tala om sex och förväntningar	
<i>Tema</i>	Sexualitet och sexuellt beteende			
<i>Kategorier</i>	Syn på sexualitet och sexuellt beteende	Normer/värderingar för män respektive kvinnor	Tillfälliga relationer	
<i>Koder</i>	Värderas likvärdigt Större öppenhet Samhällspåverkan Brytpunkt mellan nya- och traditionella normer och värderingar	Könsnormer Stämpling/dåligt rykte Upphöjande Större avståndstagande från traditionella normer och värderingar	Positiv inställning Okej för alla Spår av traditionella könsnormer	

6.1. Sexualundervisningen

Av intervjuerna framkom det att majoriteten av respondenterna var missnöjda med den sexualundervisning de fått i gymnasiet, samt i grundskolan. Undervisning om sex, sexualitet och relationer under gymnasiet har upplevts som frånvarande samt att innehållet inte motsvarat den nivå på vilken de själva är och den kunskap de redan har inom området. Samtliga av respondenterna hade i grundskolan fått sexualundervisning som till största delen behandlade kroppen, könssjukdomar och preventivmedel. Det hade även ordnats studiebesök till ungdomsmottagningen vart de återigen fick information om könssjukdomar samt preventivmedel.

[J]amen mycket så här sexualundervisningen i skolan känns liksom som lite så här, ”okej kroppen förändras, du kommer bli kåt liksom”, det är typ det dom tar upp och sen tar dom upp, ”aa använd preventivmedel annars kan det här hända, lycka till”. (Man2)

Det som respondenten uttrycker i ovanstående citat är en uppfattning som delas av samtliga respondenter. De anser att undervisningen endast gett dem grundläggande information om vad som sker i kroppen samt hur den förändras, och hur de sedan ska skydda sig mot könssjukdomar samt graviditeter. I intervjuerna delar respondenterna även den åsikten att den undervisning de fått inom området inte varit till större hjälp för deras egen sexualitet eller relationer.

[P]ersonligen har jag inte känt att den har hjälpt mig, det kanske har vart liksom informativt kring könssjukdomar typ, så det har jag ju lärt mig liksom, men inte liksom hur jag ska förhålla mig kring mitt sexliv liksom. Asså hur jag ska va, typ. (Kvinna3)

Respondenterna delar åsikten att undervisningen de fått om kroppen, könssjukdomar samt preventivmedel i stora drag var tillräcklig, men det de nu önskar av undervisningen är bland annat ett större fokus på individen. Med fokus på individen så tycker de undervisningen borde ta upp mer om dels den emotionella biten kring sex, individualiteten kring preferenser och sexualitet, dels hur man skapar relationer samt motverkande av könsnormer kring sex.

[M]an själv inte måste och liksom att en själv.. Ja men mer omkring vilka känslor man kan ha inför det också. Tänker att det borde ju finnas lite information om att olika personer är intresserade av olika saker kanske. Och att man kan va intresserad av, aa alltså väldigt vitt skilda grejer utan att det behöver va fel och sånt där. (Man2)

Kanske mer om den, om den kvinnliga.. Att dom också ska njuta typ, så om så här.. Men kanske typ lyfta ännu mer så att det inte blir den här macho-kulturen kring killar just liksom att dom ska, att det är dom som styr sexet och dom som, liksom är bättre. (Kvinna3)

Det som respondenten (Kinna3) syftar på i ovanstående citat är att hon i undervisningen skulle önska mer fokus på den kvinnliga sexualiteten för att bland annat motverka macho-kulturen i vilken männens sexualitet har högre värde. Respondenterna uttrycker ett flertal utvecklingsområden de önskar, men de nämner även några bra sidor med den undervisning de fått. Även om samtliga anser att undervisningen har varit bristande eller på en för allmän nivå, så en del av dem anser att undervisningen har behandlat bland annat samtycke, kön och HBTQ. Det som här bör poängteras återigen är att respondenterna är elever på samma skola, och några veckor innan intervjuerna ordnade skolan en temadag. Under denna temadag fanns det möjlighet att på olika stationer få information om och diskutera bland annat HBTQ, porrindustrin, normer, attityder med mera. Samtliga respondenter deltog på denna temadag men den har upplevts olika. Generellt ansågs den bra, men motsvarade inte deras kunskaps- samt informationsnivå fullt ut. Ett par respondenterna ansåg sig relativt nöjda med hur de i undervisningen diskuterats ämnen så som relationer, kön, jämställdhet och sexualitet.

Det där med, i alla fall jämställdhet och kön pratar vi väldigt mycket om. Det har vi på temadagar, många arbeten vi har haft i framförallt samhällskunskap [...] Vi pratar mycket om samtycke och hur sexualitet kan variera. (Man1)

[D]et har vart mycket allmänt så bara asså, det mest övergripande så. Och även lite fokus på aa, HBTQ och så där, men mycket om preventivmedel och könssjukdomar och så där som det brukar vara (Man2)

Om vi ser tillbaka till kapitlet om tidigare forskning och på Figur 1 (Skolverket 2020) om sex och samlevnad som ska fungera som en guide för lärarna, så fick respondenterna frågor om hur de upplever klimatet på skolan och ifall de kan ta upp frågor om sex, sexualitet och relationer

med lärare eller andra vuxna på skolan. Samtliga respondenter ansåg att skolan har ett relativt öppet klimat och att de känner sig bekväma med att vända sig till antingen en lärare, skolsköterskan, kuratorn eller någon annan.

[J]ag tycker att lärarna dom finns alltid här för en om det är nånting. Och sen [namn] skolsköterskan är jättegullig hon kan man prata med, och så kuratorn också, alla är ju jättegulliga och.. Jag känner i alla fall att jag kan prata med dom om det är nånting. (Kvinna1)

[J]ag skulle kanske inte prata med vilken lärare som helst, men kanske [namn] våran skolsköterska eller en av våra vad heter det, SYV-handledare kanske till och med [..]. (Man1)

Genom intervjuerna blev det tydligt att männen hade mer positiva erfarenheter av undervisningen än kvinnorna. Det som jag tror påverkar skillnaden i hur de upplevt undervisningen är dels att samtliga män medverkar i en efter-skolan aktivitet där de samlas tillsammans med en lärare. Till denna diskussionsgrupp kommer de studerande som vill delta (endast män) och i sällskap av en lärare diskuterar de tillsammans ämnen så som sexualitet, relationer och maskulinitet. Männen beskriver denna diskussionsgrupp som ett mycket bra koncept som ger utrymme att prata om bland annat sex, sexualitet och relationer på ett sätt de inte kan i den vanliga undervisningen.

[V]i diskuterar med andra killar och då får man lära sig från andra individers upplevelser. Och det är faktiskt en av de mest lärorika upplevelsena gällande det här med sex och kärlek som jag känner att jag haft [..], men inte riktigt nånting man kan lätt integrera i så här, skolgången [...]. (Man1)

[D]et är ju en tid där det är killar som faktiskt pratar, där man ska prata om mer känsliga saker som killar inte brukar beröra eller bör beröra enligt normer. (Man3)

Att implementera en undervisningsmodell som passar alla är givetvis svårt, om inte omöjligt. Konceptet med denna diskussionsgrupp skulle säkerligen uppskattas av elever på flera skolor och givetvis även av kvinnor. Flera av respondenterna säger att de med vänner diskuterar relationer och sex med mera, men att de samtidigt önskar att de i skolan skulle få diskutera dessa ämnen mer, vilket exemplifieras av citatet nedan (Kvinna2). Att införa en liknande modell

i undervisningen kan dock vara svårt, som några av männen poängterar, då klassrummet enligt dem inte ger samma förutsättningar för en öppen diskussion.

Men sen också prata mer om det i gymnasiet, i 1:an tror jag det är viktigt för, aa men första året på gymnasiet så händer mycket. (Kvinna2)

[E]n klass med ungdomar så är det liksom alla kan va på så vitt skilda nivåer av mognad och sexuell aktivitet, mognad rent allmänt och sexuell mognad. Så det som är självklart för vissa kanske inte ens har slagit andra [...] Eller funderat på hur kommentarer kan påverka om nån känner sig trygg eller inte till exempel. (Man2)

När jag som utomstående tar i beaktande det som respondenten (Man2) säger i citatet ovan, får jag en bättre förståelse för de utmaningar skolan och lärarna ställs inför. Respondenten (Man2) diskuterade om att hur sex, sexualitet och relationer upplevs är individuellt och i en klass ryms det otaliga individuella åsikter om dessa, samt hur viktiga de upplevs vara. Enligt respondenten leder detta till svårigheter att undervisa på ett för alla bekvämt sätt om sex, sexualitet och relationer och på ett sätt som möter allas kunskapsbehov. Ur respondenternas intervjuer tolkar jag det som att skolan och lärarna omöjligt kan hitta en undervisningsmodell som uppfyller varje studerandes krav på god undervisning om sex, sexualitet och relationer. Genom att lyssna på dem kan dock undervisningen göras så god som möjlig.

6.2. Sexualitet

När respondenterna ställdes frågan om vilka tankar och känslor ordet sexualitet väcker så svarade samtliga relativt kort och generellt beskrivande. De flesta av dem svarade att de tänker på vad man som individ attraheras av och att det finns olika former av sexualitet. När de fick samma fråga om HBTQ uttryckte de mer tankar. Gällande HBTQ, vilket samtliga var positivt inställda till, så beskrev de det som något som är laddat med känslor så som rädsla, ångest och att det kan vara jobbigt. Samtidigt så förhåller de sig positiva när de tänker på ordet och ser det som något bra och att alla har rätt till sin sexualitet.

Det känns som att det är, lite så här, lite frihet men samtidigt är det inte frihet eftersom många inte tycker att det är okej. Men, aa nä jag tycker alla ska få va dom, dom är och vara med vilka dom vill liksom. (Kvinna2)

Trots att samtliga respondenter förhåller sig positiva till HBTQ så säger de, som ovan nämndes, att det även finns negativitet kring ordet.

[M]ånga använder det ju som ett skällsord och, tycker det är roligt att argumentera att, ”nä det finns bara ett kön”, och tycker det är äckligt att man är en man och sen en kvinna, alltså så här, mycket sånt att det är äckligt typ [...] Men jag tycker också, det är mer förståelse och sånt idag. Alltså här i gymnasiet har jag inte märkt av så mycket liksom fördomar och sånt om det. (Kvinna3)

En av respondenterna uttryckte dock motsvarande känslor när hon fick frågan om tankar och känslor om sexualitet. Jag tolkade hennes svar att hon inte endast syftade på olika former av sexualitet, utan även hur den kunde upplevas personligen oavsett sexuell läggning.

[D]et kan va jobbigt. Det kan va, svårt att veta vad man.. För många är det ju svårt att veta vad man har för sexualitet, jag har ju inte haft det men det kan ändå va.. Det är mycket ångest kring det och typ, det ska ju va nånting som bara är bra och skönt och.. Givande typ. (Kvinna3)

Av intervjuerna framkom det vissa intressanta kommentarer om hur de tror det andra könet ser på sexualitet och om det finns någon skillnad i förhållningssätten. Kommentarererna indikerade även vilka samhällsnormer som finns gällande kvinnors och mäns sexualitet.

[F]ramförallt ner i åldrarna liksom som tonårskillar och tjejer, och även unga vuxna. Då skulle jag säga att tjejer har en mer, på ett generellt plan en mer mogen och hälsosam relation till sexualitet. Medans jag skulle säga att killar generellt sett, ser det som nått stort och nått coolt [...]. (Man2)

Killar ser det som nått coolt och tjejer ser det som nått fint kanske fast [...] det är mer typ, hur samhället har byggts upp och normerna mer egentligen ju. Man kanske ser på det likadant, men att, man förhåller sig till vad andra tycker. Killar ser det som nått mer lättsamt, och för tjejer blir det en större grej liksom. (Kvinna3)

De ovan nämnda citaten visar att det som respondenterna förväntar sig av det motsatta könet överensstämmer med det könets förväntningar på sig själv och vice versa. Respondenten (Kvinna3) som nyss citerades kom även in på samhällsnormernas påverkan. Det är givet att rådande normer och värderingar mer eller mindre påverkar synen på sexualitet oavsett ålder.

De flesta av respondenterna ansåg att synen på sex, sexualitet och relationer påverkas av samhällsnormer och värderingar, men vissa av dem tycker sig också se en pågående separation mellan de mer traditionella normerna samt värderingarna och de nya som tar allt mer plats.

[D]et är ingen norm vad heter det att man ska.. Att det är fel eller att man ska ha viss syn eller följa den här religiösa synen, det är ingen norm länge. Men inte heller en norm än att man ska respektera alla och allas sexualiteter och kön, så det finns ju en del av det gamla och en del av det nya och lite blandat just nu, men jag känner att det är på väg att det här, det här nya att man ska tolerera allt, gällande sexualitet och kön. (Man1)

Även om flera av respondenterna upplever att det stegvis sker en brytning mellan de traditionella och de nya normerna samt värderingarna, så finns de traditionella fortfarande kvar. Respondenterna beskriver de förväntningar som ligger på dem och i dessa beskrivningar skildras tydligt det mer traditionella synsättet om den starka mannen och den mer tysta kvinnan.

Killar ska säkert hävda sig bara för att de, man ska va macho och man ska va lika tuff som alla andra och, dom ska liksom verka som att dom har jättemycket erfarenhet [...] Medan tjejer är mycket mer försiktiga liksom och, kanske gör saker men berättar inte det för att det ligger nån skam i det. (Kvinna3)

Jag tror fortfarande det är väldigt mycket det här att sex, så lite så som jag sa tidigare, för en man är det nånting positivt, medans för kvinnan är det lite så här förnedrande. [...] Jag känner att det är väldigt mycket kvar av det i samhället. (Man1)

I intervjuerna berättade respondenterna en hel del om hur rådande normer och värderingar påverkar deras syn på sex, sexualitet, relationer samt deras sexuella beteende. Dessa iakttagelser återkom inom varje tema i analysen, så i de följande avsnitten presenterar jag fler iakttagelser om detta.

6.3. Sexuellt beteende och tillfälliga relationer

I detta avsnitt presenteras vad som ur intervjuerna kom fram om sexuellt beteende och tillfälliga relationer ur intervjuerna, då svaren om dessa gick hand i hand. Med tillfälliga relationer syftar

jag på engångsligg, KK:s med mera som nämnts tidigare. Samtliga respondenter ansåg det som helt okej för vem som helst att ha tillfälliga relationer (engångsligg, KK:s etc.). Ur kvinnornas intervjuer framkom det dock att kvinnor kan känna sig underlägsna, osäkra samt sätta mannens välbefinnande framför sitt eget välbefinnande. Något de förmodar flera kvinnor gör och känner.

Nä jag tror inte många tjejer säger vad dom vill. Jag tror att vi kanske, jamen de känner sig underlägsna och de låter killen göra det liksom för de vill inte känna sig dåliga heller och då blir killen nöjd och.. Annars kanske dom går runt och säger att tjejen va dålig. (Kvinna1)

Nä det är ju det att det är mer för mannens skull, ofta tror jag. För dom, jag tror det är vanligare för, att det blir bättre för kvinnan när mannen har lärt sig vad hon gillar liksom och vad, vad han ska göra för båda. (Man3)

Även om kvinnorna ser detta som ett vanligt förekommande beteende, så anser de att det är viktigt att kunna prata med sin partner om sex och förväntningar. Dock så var detta beroende på om det var en stabil partner eller en tillfällig.

Aa det är viktigt att man ska kunna göra det, men engångsgrej känns ju lättare som att så här, det blir vad det blir typ, medans ska man fortsätta det så måste man se till att det inte är nånting man, att man bara står ut med det liksom. (Kvinna3)

I männens intervjuer så ansågs också dialogen med en partner som viktigt, men även för dem så påverkar relations-formen, ifall det är en stabil partner eller en tillfällig. Dilemmat som kommer fram här är att kvinnorna fortfarande lägger mannens välbefinnande framför sitt eget, och ifall det inte är en stabil partner så blir det en större tröskel att berätta vad de själv vill. Så även om männen anser det viktigt att kommunicera med sin partner så möts de av samma tröskel när det är en tillfällig partner, vilket med största sannolikhet leder till att kommunikationen uteblir och kvinnorna väljer då att fokusera på männens välbefinnande och uppfylla de förväntningar de upplever att de har på dem.

[J]ag tänker att det blir svårt att diskutera det med nån som man inte umgås med mer. När det är halvt one-night-stand (engångsligg) när man kanske känner personen sen tidigare lite gran, eller aa typ, kompisar och det händer nån gång så där, och då kanske det är lättare att prata om det i förväg men annars tänker jag att det är nånting man får läsa av helt enkelt. (Man2)

Samtliga respondenter ansåg att tillfälliga relationer samt att ha haft ett större antal sexuella partners vara okej, men det framkom vissa skillnader mellan kvinnorna och männen. Kvinnorna uttryckte sig direkt om vilka konsekvenser sådana relationer samt antal partners kan få för kvinnor, medan männen i sin tur gynnas av dem. För kvinnorna kan det lättare leda till dåligt rykte medan männens status höjs. Även männen ansåg att tillfälliga relationer samt större antal partners vara okej för alla, men inte direkt något de skulle uppmuntra till. Männen knöt sex mer till en stabil relation, samtidigt som de poängterade att alla ska få göra som de vill utan att dömas.

Personligen dömer jag inte det, jag tycker det är helt okej att ha sex av ren njutning. Men, om jag ska, lite mer personligt så anser jag att jag är mer på den sidan att det är mer en, att sex är en akt av så här, visa sina känslor.
(Man1)

[J]ag ser väl på det som att det är nått som är okej och som förekommer och att så, men sen samtidigt så ser jag på det som att det.. Jag kan uppleva att, det blir mycket sån ohälsosam hets och ohälsosam liksom inställning till sex, alltså inte att det behöver vara ohälsosamt men att det, många gånger kan leda till en ohälsosam inställning till sex och relationer. (Kvinna2)

Även om samtliga kvinnor ansåg att tillfälliga relationer och ett större antal partners är helt okej, så poängterade de snabbt de konsekvenser dessa kan leda till gäller främst kvinnor. Samtidigt påpekade de hur det blir en mer motsatt effekt för männen som socialt kan gynnas av motsvarande relationer.

Förut så sa man ju typ, amen vissa blev kallade typ madrassen, eller så här, att dom låg mycket och det va ofta tjejer som killar sa så här, ”hon ligger ju hela tiden”. Medan killar får mer en klapp på axeln, ”aa gött!” typ. (Kvinna2)

Om en tjej har en KK så är man lite mer, amen det är inte lika okej att bara ligga. Det känns mer okej för killen, asså dom kan ju ha legat med 20 pers och en tjej kan ha legat med 20 pers men tjejen blir så här, ”men gud hon ligger ju med jättemånga!”, medans killen är ju, ”aa nice att du ligger med så många”. Och det är tråkigt för jag tycker att det är, det är samma sak.
(Kvinna1)

I likhet med kvinnorna så berättade även männen att tillfälliga relationer eller ett större antal sexuella partners kan leda till konsekvenser så som stämpling, medan andra hyllas, och främst så är det kvinnorna som får ta emot den negativa biten. Detta var ingenting som någon av de intervjuade männen ansåg som rätt, utan de poängterade att det inte är något som ska värderas utgående från kön. De anser dock att det fortfarande finns samhällsnormer och värderingar som ligger till grund för upphöjandet av männen och stämplandet av kvinnorna.

Jag tror att det finns en liten samhällssyn, samhällssynpunkt att som kille knulla många är väl kanske mer av en kung, medan en tjej är mer av en hora, och jag anser det är väldigt fel för att jag tycker inte det borde lyftas upp på piedestal eller ses ner på. Jag tycker att man borde bara acceptera som det är och se på det neutralt. (Man1)

När respondenterna berättade om antalet sexuella partners som idag ökat för både män och kvinnor, ansåg vissa av dem att några faktorer som gett upphov till det är en ökad tillgänglighet samt trenden att ha en pojkvän/flickvän.

Jag tror det är lite så här trendigt, att man ska ha en partner, bland ungdomar i alla fall, lite som en accessoar att kunna säga, ”jag har en pojkvän”, eller, ”jag har en flickvän”. Och kunna känna trygghet att man har det här som alla strävar efter, och en del av att ha en partner för många är att ha sex. [...] Också att det ska va lite coolt att ha sex, för många människor. (Man1)

Jag tror väl at det som påverkar det är att det i och med sociala medier är det lättare att träffa folk. [...] Det är svårare att hitta en fast partner, tror jag att man, man har ett förhållande så är det ganska lätt att hitta nån annan [...]. Så tror väl därför det har ökat, att det är lättare att hitta andra. (Kvinna1)

I likhet med det föregående avsnittet om sexualitet, så ser respondenterna även här en pågående normbrytning mellan mer traditionella normer samt värderingar och de nya som tar plats. Även om synen på kvinnan som den oskuldsfulla och mannen med macho-kulturen fortfarande är starkt närvarande.

Den ena är kvar att man blir stämplad för nått dumt och kallad saker om man är med många, men sen så är det mer vanligt nu att man säger att, ”nä man får va med många om man vill det”, liksom. Men jag tror liksom det ligger kvar i samhället att kvinnan ska va, så här oskuldsfull typ. (Kvinna3)

Några av respondenterna ansåg även att normer och värderingar har större inflytande på tillfälliga relationer, jämfört med kärleksrelationer. Att kärleksrelationerna är mer normfria sågs som vanligare bland unga, medan tillfälliga relationer är starkare knyttet till normer och värderingar, oavsett ålder. Min uppfattning är den, att respondenterna här främst tänker på den sexuella-delen av kärleksrelationen och därmed anser att den är mer lösgjord från de mer traditionella normerna och värderingarna. Detta kommer jag att diskutera närmare i det kommande avsnittet.

[J]ag tror dom spelar också en roll till varför man skulle ha en temporär partner överhuvudtaget. Men sen annars om man skulle ha en äkta kärleksrelation, eller asså där man genuint gillar den personen då tror jag inte dom har ett lika starkt grepp där. (Man3)

Jag skulle säga att normer påverkar, i kärleksrelationer gör dom inte det så jättemycket i alla fall bland unga längre. Men sen i one-night-stands (engångsligg) så skulle jag säga att [...] där är det fortfarande liksom ganska gamla ideal som lever kvar. (Man2)

Genom intervjuerna har det tydliggjorts att respondenterna förhåller sig positiva till olika former av tillfälliga relationer samt att ett större antal sexuella partners inte ska ses som någonting negativt, för varken kvinnor eller män. Det som diskuterats ovan visar dock att normer och värderingar fortfarande påverkar tankar och känslor på detta område. Män placeras fortfarande på piedestal och kvinnor blir stämplade. Dessa respondenter anser dock att detta är fel och lägger inte själva negativa värderingar i andras beteende, så jag ser detta som den pågående brytpunkten respondenterna tog upp under intervjuerna. Även om respondenterna tog upp många av de negativa delarna de såg med tillfälliga relationer och större antal partners, så var flera av dem positivt inställda till den brytning de anser sker mellan de traditionella normerna samt värderingarna och de nya.

[J]ag tror ändå det har blivit bättre. För det känns inte som man hör det lika mycket, sånt. Och inte på lika mycket negativt sätt. (Kvinna2)

6.4. Kärleksrelationer

I korthet så beskriver Giddens (1995, 47) den romantiska kärleken som sökandet efter den partner som gör dig hel och som du kan se dig själv spendera livet med samt gifta dig med.

Giddens och den romantiska kärleken kommer diskuteras mer i kommande kapitel. Jag tar kort upp Giddens romantiska kärlek i detta kapitel, eftersom i intervjuerna fick respondenterna frågor om kärlek och kärleksrelationer. Jag använder ordet kärleksrelationer, eftersom det användes vid intervjuerna för att förtydliga att temat då var om stabila förhållanden. Sättet kärlek framställs på idag i Sverige samt större delar av västvärlden, har utvecklats sedan den romantiska kärleken fick sin början under 1700-talets senare hälft. Kärleksfulla relationer ingår utan att målet nödvändigtvis är äktenskap eller att partnern har en tro på livslång kärlek. I intervjuerna frågades respondenterna vilka tankar och känslor som kommer fram när de tänker på ordet kärleksrelation. Svaren var blandade, det fanns indikationer på den romantiska kärleken men det viktigaste med kärleken för många av respondenterna var att en sådan relation ska byggas på bland annat tillit och jämställdhet.

Att det är nått fint. Det är som en vän, som man kan liksom, det ska ju helst va att nån man kan se, se sig vara med resten av livet. [...] De är, lite meningen med livet liksom. Och något som, liksom kommer nu i denna åldern mycket. (Kvinna3)

[J]ag tycker att en relation, ska byggas på det konceptet att man bara vill va med varandra, och inte att det ska byggas på att man ska va med varandra för evigt och gifta sig nödvändigtvis. (Man1)

Det sista citatet ovan (Man1) kan ses som ett stort kliv bort från den romantiska kärleken, men sedan 1700-talet så har det skett samhällsförändringar i stort. Idag behöver man inte gifta sig som kvinna för att det är din plikt och som man behöver du inte få barn som för vidare ditt namn med mera. Idag kan man välja att gifta sig av den enkla anledningen att båda vill, eller så kan man välja att inte gifta sig. För att få djupare svar inom temat frågade jag respondenterna hur de skulle beskriva en bra relation. Männerna och kvinnorna skilde sig inte avsevärt mycket i sina svar på den frågan. Samtliga respondenter anser att tillit och jämställdhet och dylikt är viktigt, men de har framförallt ett individualistiskt synsätt på kärleksrelationen.

[E]n bra relation bygger på förståelse, samtycke såklart, att man lägger mycket tid på varandra och kunna visa sin kärlek och kunna utveckla sin relation och sina känslor. Men också kunna, återigen det här med förståelse, att man måste ju också ha tid för andra saker och ting. (Man1)

Nämen jag tror det är viktigt att man får fortsätta leva sina privatliv och att man möts på mitten och fortsätter ha dom här mysiga stunderna även om man har en vardag som kanske är jobbig.. Alltså som stressar och pressar relationen, på ett eller annat sätt. (Man2)

I likhet med männen så uttryckte även några av kvinnorna vikten av att båda parterna i en relation fortfarande har saker de gör utan partnern. Det som kvinnorna talade starkare för var tillit, att man i en bra relation måste kunna lita på sin partner. En av respondenterna (Kvinna2) berättade i sin intervju att tillit inte alltid är så lätt.

Det är jättelätt att övertänka saker och sådär, och det får man typ försöka stoppa sig ifrån. Jag tror det, det är väl grunden att man litar på varandra. Och den att man inte gör någonting bakom ryggen, att man alltid är ärlig, så att man kan lita på varandra. (Kvinna2)

Och att man liksom har ett sunt förhållande, inte hindrar varandra, inte behandlar varandra dåligt liksom utan ba, har roligt och är trogna. (Kvinna3)

I det föregående avsnittet visade intervjuerna att respondenterna anser att det är viktigt att kunna prata om sex och förväntningar med en partner, men inte lika viktigt med en tillfällig partner. Samtliga respondenter anser dock, att i en kärleksrelation är det väldigt viktigt att kunna diskutera detta med sin partner, en av förutsättningarna för ett bra förhållande. Med en tillfällig partner kunde det kännas stelt och eventuellt opassande.

Det är väl typ förutsättningen. Annars håller det nog inte så länge skulle jag säga. Eller det blir ohälsosamt. Då kommer nog den ena eller den andra eller båda må dåligt i relationen. Om man inte kan prata om det. (Man2)

Ja det tycker jag. Tycker nog det är extra viktigt, för att.. Men sen så om man älskar varandra då vill man ju att den andra också ska ha det bra. Men om det är en tillfällig person så då, tror jag man mer tänker på sig själv. (Kvinna1)

På denna punkt var samtliga respondenter överens, men en av dem (Kvinna3) berättade hur det även inom den stabila relationen kan kännas svårt för kvinnor.

Det kan också va svårt, tror jag för många, att säga vad man har för förväntningar för man är rädd att, asså jag tror som tjej kanske man bara tycker att man ska [...]. Det känns som att dom har en bild av en och man ska följa den bilden och då känns det konstigt att säga vad man själv tycker typ. Så man vill typ fylla förväntningar och då vill man inte ändra på nånting typ. (Kvinna3)

Från detta citat tolkar jag det som att mer traditionella könsnormer och värderingar fortfarande tar sig in i kärleksrelationer, även om flera av respondenterna ansåg att de inte har lika stor påverkan på de tillfälliga relationerna. I citatet känner respondenten att kvinnor eventuellt väljer att inte lika öppet prata om sex och förväntningar, även om det är en stabil partner. Det finns en rädsla att de förväntningar männen antas ha på sin partner, i så fall förstörs och då antar respondenten att flera kvinnor väljer att anpassa sig till dessa förväntningar. Även en av männen diskuterade i samma banor.

Jag skulle säga att det är nog inte alla som klarar av att prata fullt ut, men jag skulle nog säga att dom flesta som är i en kärleksrelation klarar av att prata om det på ett eller annat plan liksom. (Man2)

Respondenterna ställdes frågan hur de tror det motsatta könet skulle beskriva en bra kärleksrelation. Överlag bedömer samtliga respondenter att det mellan könen inte finns större skillnader över vad man anser vara en bra relation. En av kvinnorna nämner däremot en sak hon tror att männen i en kärleksrelation lägger större vikt i, vilket är sex.

[J]ag tror dom hade sagt mer att sex, för jag tror killar tänker mer på sex än vad tjejer gör. Alla fall vad jag upplevt själv med mina vänner och vad jag upplevt, att killar är mer, jamen dom tänker mer på sex. (Kvinna1)

En annan av respondenterna i sin tur anser att kvinnor har blivit bättre på att ta för sig i förhållanden. Respondenten berättar att åtminstone bland hennes vänner så vågar kvinnor säga mer rakt på sak vad de tycker, samt ta för sig mer gällande sex.

Jag ser mycket mer mina tjejkompisar ta för sig i förhållanden och vågar liksom bestämma och säga vad dom tycker [...], förr känns det som att det var mer männen som bara hade makten i förhållandet. [...] Aa, kanske när det kommer till sexet, då tar dom (tjejerna) väl för sig mer så. (Kvinna3)

Samtliga respondenter anser att jämställdhet är mycket viktigt och minst lika viktigt i en kärleksrelation. Även om det fortfarande finns skillnader mellan könen som främst beror på normer och värderingar, så tolkar jag utifrån svaren om jämställdhet att brytpunkten som diskuterats innan, här blir synlig.

Man känner att individen man är med, att man respekterar den och att man inte placerar personen under sig och inte över heller egentligen, men hellre över än under sig, så man känner att man står på samma nivå om man ska säga så. Att det inte finns nån som är bättre eller sämre. (Man1)

[D]et är verkligen grunden till ett förhållande, eller för ett bra förhållande. Och jag tycker det har blivit mycket bättre [...], det som man märker på samhället och, så där, aa det verkar ha blivit mycket bättre. (Kvinna2)

Dagens samhälle erbjuder flera olika sätt att hitta relationer på, olika former av relationer och steg för steg öppnare klimat att ha den form av relation som passar en själv. Samtliga respondenter upplever att i deras omgivning och i samhället överlag finns en press på att ha en partner. Ett öppnare klimat samt en ständigt närvarande press på att ha en partner hämmar framförallt kärleksrelationerna enligt några av respondenterna. Samtliga anser att ett öppnare klimat är bra, men hetsen kring att ha en partner ger upphov till känslor som att för att vara lycklig behöver du någon som bekräftar dig. Enligt några av respondenterna påverkar det dagens relationer på så vis att många av oss ingår relationer snabbt för att få bekräftelse och inte vara ensamma, i stället för att fortsätta leta tills vi faktiskt hittar någon vi har djupa känslor för. En av respondenterna (Man1) beskrev detta med en slående liknelse. Han beskrev dagens relationer som accessoarer med vilket han syftade på att flera relationer idag ingås för att det ser bra ut att ha en flickvän/pojkvän vid sin sida. Att ha en partner visar att man har uppnått det som andra strävar efter, samtidigt som en partner ger en känsla av bekräftelse.

Det kanske va, byggt på tanken att, ”jag behöver någon, för det är det man ska ha”, och då blir det åter det här accessoar-tänket. Att det är mindre av en partner det är mer av nånting du visar upp. (Man1)

De här accessoarrelationerna leder enligt några av respondenterna till att djupare relationer blir mindre vanliga och att i stället för att leta efter det som känns som äkta kärlek, så tar man en partner för det ser bra ut.

Det största problemet jag upplever är ju det här med accessoarrelationerna. Att djupa relationer och dom här djupa samtalen man kanske skulle ha i en sån relation och vidare inte riktigt finns, det är inte lika vanligt. Eller att det blir allt vanligare med dom här ytliga relationerna. (Man1)

Den del av respondenterna som diskuterade svagheterna i dagens relationer var relativt överens om att detta gäller både män och kvinnor, eftersom de inte uttryckte konkreta skillnader mellan könen. En av respondenterna ansåg dock att män eventuellt är lite snabbare på att ingå relationer så att de inte behöver vara ensamma, eller så har tillgängligheten idag lett till att de oftare håller sig till tillfälliga relationer. En annan av respondenterna sa å sin sida att det är en jämn fördelning mellan kvinnor och män som har ytliga relationer respektive djupa relationer.

Jag känner tjejer som, aa vad ska man kalla det, ligger runt eller har väldigt mycket one-night-stands (engångsligg) och så där. Och så känner jag killar som så här, relationsbenägna eller vad man ska säga, som värdesätter relationer framför sexet i sig så. (Man2)

Jag vet inte riktigt, ifall killar är lite, känner att de inte kan klara sig utan det typ. Aa men sen typ som med tinder och sånt där, eller det är ju jättelätt att bara skaffa KK, då kanske många killar känner att de hellre ba ligger lite ibland än att va i en relation typ. (Kvinna2)

Som redan nämnts tidigare så var respondenterna av den åsikten att samhällets normer och värderingar inte har lika starkt grepp om kärleksrelationerna. De upplever trots det att vissa traditionella mönster lever kvar även inom kärleksrelationerna. Mer traditionella könsnormer inom hemmet finns fortfarande kvar, men respondenterna känner inte att dagens relationer är fast i dem. Både männen och kvinnorna ser traditionella könsnormer i sina hem exempelvis mellan sina föräldrar, men samtidigt finns det en jämställdhet, lika möjligheter och båda hjälps åt med sysslor som traditionellt skulle göras av den andra. De traditionella könsnormerna må va friare och inte obligatoriska, men att vissa sysslor eller arbeten fortfarande uppfattas som kvinnligt respektive manligt visar att det mer traditionella synsättet lever kvar.

[O]m nånting är sönder, [...] då är det farsan som gör det och om det skulle va såhär stor matlagning eller såhär gäster och storstädas då är det mer mamma som sköter det. Så det finns fortfarande kvar, jag tror det är mycket svagare än vad det va innan, men jag känner att man, även om man kanske tenderar att dra åt dom här hållen så är man inte fast där. (Man1)

I liket med tillfälliga relationer så upplever vissa av dem att de traditionella normerna och värderingarna har en påverkan på kärleksrelationer, om än mindre. Vissa av dem upplever att jämsides med dagens relationer så följer fortfarande de samhällsnormer vars syfte är att skrämna ungdomar till att inte ha sexuellt umgänge utanför kärleksrelationen, eller att det handlar om två personer som kommer spendera livet tillsammans.

Jag tycker att till viss del finns dom här äldre normerna och synerna på det kvar även hos oss ungdomar, men jag tror att vi går framåt, där relation kanske inte är så tydligt definierad, både som en bra sak men också, kanske svårare att hitta sin egen definition för en relation. (Man1)

6.5. Socialisationsagenter

I denna avslutande del av analyskapitlet presenteras respondenternas synpunkter på olika socialisationsagenter som de har i sina liv samt vilka informationskällor som har varit viktigast för dem gällande sex, sexualitet och relationer. Samtliga respondenter uppger en relativt tydlig bild av det som i deras omgivning har format deras syn på sex, sexualitet och relationer. De främsta socialisationsagenterna som de nämner är familj, släkt och vänner (primära socialisationsagenter) samt skolan och samhället överlag (sekundära socialisationsagenter).

Jag tror störst påverkan är nog min familj, och min familj har vart väldigt öppna, eller dom har varit väldigt accepterande [...]. Och förutom det så är det såklart mina vänner, påverkar mig väldigt mycket. Skolan har påverkat mig genom att ge olika intryck och fakta och kunskap. (Man1)

[V]uxit upp i en familj och [...] en släkt med väldigt sund syn på sexualitet och relationer [...]. Och jag har vuxit upp i ett område som är vad ska man kalla det, men det är ett privilegierat område skulle jag ändå säga. Där det inte finns så mycket utanförskap och psykisk ohälsa och sånt där som jag har fått se under min uppväxt. (Man2)

Respondenterna har med andra ord en tydlig bild av de olika socialisationsagenterna de har omkring sig. När det gäller att få information eller själv leta upp information om sex, sexualitet och relationer så har vännerna och ungdomsmottagningen varit viktigast för större delen av dem. Samtliga respondenter har via skolan varit på studiebesök till ungdomsmottagningen en eller ett par gånger under högstadiet. Dessa besök har inte upplevts så givande, då de i likhet med skolans undervisning under högstadiet fokuserade på könssjukdomar, preventivmedel och kroppen. Via ungdomsmottagningens (UMO) hemsida har de sedan själva letat fram svar på sina funderingar. Ett par av respondenterna har upplevt ungdomsmottagningens hemsida som viktig redan när de var yngre.

Jag tror att ungdomsmottagningen har ändå vart viktigast, för den, den fanns tillgänglig för mig innan jag började känna mig bekväm att prata med kompisar om sånt. Så den, den har varit till stor hjälp med funderingar när jag var yngre och grönare. (Man2)

Jag kommer ihåg när jag va lite yngre så har jag vart inne på den (UMO:s hemsida), och så ville jag inte att mamma skulle veta det liksom [...]. (Kvinna1)

När det gäller att få svar om frågor och funderingar kring sex, sexualitet och relationer har som sagt vännerna och UMO:s hemsida varit ett stort stöd för de flesta respondenter. För männen har även diskussions-gruppen varit givande.

[V]i diskuterar med andra killar och då får man lära sig från andra individers upplevelser. Och det är faktiskt en av de mest lärorika upplevelser gällande det här med sex och kärlek som jag känner att jag haft, att få diskutera med andra som har haft andra upplevelser och andra uppfattningar och få höra hur det är för dom. Och det är nog nått jag skulle anse är väldigt viktigt. (Man1)

Det som respondenterna värdesätter mest med vänner enligt min tolkning, är att dela erfarenheter. Genom att dela erfarenheter får de stöd av varandra, råd samt olika perspektiv på exempelvis förhållanden samt sex.

[E]ller hur mina kompisar eller jag har umgåtts med våra tjejer då i relationer och.. Aa, jamen pratar om vad vi gillar att göra [...]. (Man2)

Jag har en kompis som har en riktigt dålig kille. Och då, aa det pratar vi en hel del om, så då får man ju också se, liksom hur en relation inte ska va.

(Kvinna2)

Att kunna prata om sex, sexualitet och relationer är viktigt för majoriteten av respondenterna. Från att sexualundervisningen etablerades i svenska skolor under 1950-talet så har det blivit ett öppnare klimat, inte bara i skolan men i samhället överlag. Överallt kan man se referenser till sex, sexualitet och relationer som exempelvis i sociala medier, diverse tv-program samt filmer. Det finns otaliga reality-program som visar sex och olika varianter av sexualitet, samt program vars mål är att hitta den livslånga kärleken. Med hänvisning till det föregående avsnittet är det lätt att förstå varför dagens relationer ibland blir svåra att definiera då de olika formerna av relationer som förmedlas är många. Då relationer och sexualitet inte längre är lika snävt avgränsade, kan man förstå varför respondenterna förespråkar ett öppet klimat där man kan tala om tankar och känslor kring sex, sexualitet och relationer. Genom att prata med andra kan de skapa ordning i alla dessa intryck de olika socialisationsagenterna förmedlar och på så sätt navigera sig till det som känns rätt för dem själva.

Jag tycker det är jätteviktigt, för det är väl, aa lite som att just prata om det har ju gjort att man förstår mer. [...]. Aa men jag tycker det är bra att det har blivit mycket mer öppet. (Kvinna2)

7. Resultat

I det föregående analyskapitlet presenterades separat de resultat som framkom av mina intervjuer med respondenterna. I detta kapitel analyseras dessa resultat i relation till det teoretiska ramverket som består av teorin om intimitetens omvandling och teorin om sexuella skript, samt den tidigare forskningen som presenterades i det inledande kapitlet.

7.1. Sexualundervisningen i den svenska skolan idag

I detta avsnitt diskuteras respondenternas upplevelser av och åsikter om sexualundervisningen i relation till den tidigare forskningen som presenterades i det inledande kapitlet. Det teoretiska ramverket består förutom av den tidigare forskningen, även av de teorier som presenterades i teorikapitlet, men i detta avsnitt fokuserar jag på den tidigare forskningen i relation till analysen

om sexualundervisningen. Genom detta avsnitt presenteras de resultat jag kommit fram till gällande hur sexualundervisningen upplevs av respondenterna, ifall Skolverkets riktlinjer efterföljs, vilka framsteg undervisningen gjort samt vilka utvecklingsområden respondenterna efterlyser i jämförelse med de tidigare undersökningarna. Då skolan ska fungera som en av de primära informatörerna om sex, sexualitet och relationer diskuteras inledningsvis de resultat jag fått av respondenterna, för att sedan se ifall det skett en förbättring från de tidigare undersökningarna.

Den tidigare forskningen visade att en större del av respondenterna i dessa undersökningar ansåg att den undervisning de fått om bland annat sex, sexualitet och relationer var otillräcklig och inte hade hjälpt dem senare i livet (Folkhälsomyndigheten 2017, 92 & Tikkanen m.fl. 2011, 138). Vidare så visade samtliga tidigare undersökningar att skolan inte var den viktigaste informatören. Majoriteten hade fått sin information via vänner, internet och andra kanaler utanför hemmet och skolan. Detta visades redan i Zetterbergs (1969, 47) undersökning var endast 11% av respondenterna fått sin första information från lärare. För sin tid var detta dock en ökning, då sexualundervisningen inte fått den etablerade position den har i undervisningen idag. Även senare undersökningar så som UngKAB15 visade att skolan fortfarande inte har en position som första informatör. I denna undersökning uppgav hela 70% att de fått sin information via internet (Folkhälsomyndigheten 2017, 79).

I likhet med den tidigare forskningen så visade resultatet från min undersökning att det bland respondenterna fanns ett missnöje med sexualundervisningen de fått. Undervisningen upplevdes som frånvarande och av vissa att vara på en kunskapsnivå som inte motsvarar den nivå de är på. Vidare så upplevs skolan fortfarande inte som den viktigaste informatören utgående från mina resultat. Majoriteten av respondenterna får sin information om sex, sexualitet och relationer med mera från Ungdomsmottagningen, vänner och internet. Det fanns dock vissa delar i undervisningen som respondenterna upplevde som positiva, men i likhet med de tidigare forskningarna så tenderade männen att vara mer nöjda. Detta visade även UngKAB09 var kvinnor och de som inte vill kategorisera sig inte var lika nöjda (Tikkanen m.fl. 2011, 138). På Skolverkets hemsida står det att begreppen sexualitet, relationer, kön, jämställdhet och normer ska behandlas ämnesövergripande. Männen kunde i sina intervjuer berätta mer om vad de fått behandla i undervisningen och lyfte mer fram på vilka sätt de fått arbeta med begrepp så som samtycke, jämställdhet och kön. Kvinnorna i sin tur ansåg inte att dessa begrepp inkluderats på ett tillfredsställande vis.

Om man ser tillbaka till Figur 1 (Sex- och samlevnadsundervisningens tre delar) så var den ena delen ”Fånga frågan i flykten”, vilken syftar på att lärarna ska kunna snappa upp när elever vill prata om sexualitet, relationer med mera. I mitt resultat fann jag att trots missnöjet med undervisningen inom området, så var majoriteten positivt inställda till klimatet i skolan. Samtliga respondenter upplever att det alltid finns någon vuxen de kan vända sig till och att de kan prata med dem om sina tankar och funderingar.

Av den tidigare forskningen, så som UngKAB09, så kom det fram att det som ungdomar främst ville ha mer information om från skolan var hur man får en bra relation och hur man hittar en partner (Tikkanen m.fl. 2011, 144 & Folkhälsomyndigheten 2017, 78). Min undersökning visade aningen annorlunda önskemål. Det framkom att det som önskas av skolan är mer undervisning om hur sex och sexualitet är individuellt och upplevs olika från person till person, och att ingens sätt att uttrycka sin sexualitet är sämre eller bättre. Vidare ansåg respondenterna, att de av skolan skulle få mer regelbunden undervisning inom området samt att mer få diskutera om könsnormer för att bland annat motverka machokulturen i vilken männens sexualitet placeras i första rummet och kvinnornas hamnar i skymundan.

I relation till de tidigare forskningarna visar resultatet att sexualundervisningen gjort stora framsteg. Även om det från undersökningen framgår att ungdomarna fortfarande inte är helt nöjda med undervisningen och att skolan inte upplevs som en första- eller andrahands informatör, så finns det ett förtroende till lärarna och övrig personal på skolan. Vidare så visar mitt resultat att skolan åtminstone delvis lyckats implementera begrepp som jämställdhet, kön, normer och sexualitet i undervisningen, men av intervjuerna att döma så krävs det ett större engagemang av skolan inom dessa områden. Det framgick även att det med största sannolikhet inte går att finna en undervisningsmodell som skulle göra alla nöjda. Som en av respondenterna (Man2) berättade så ryms det i en klass så många olika nivåskillnader gällande mognad samt sexuell mognad vilket gör det svårt att bemöta allas behov.

För att avsluta detta avsnitt ska återigen Figur 1 (Sex- och samlevnadsundervisningens tre delar) kort diskuteras. De tre delarna består av enskilda lektioner/ dagar eller insatser, fånga frågan i flykten, ämnesintegrering och ämnesövergripande arbete. Mitt resultat visar att skolan inte till fullo lyckats med dessa tre delar. Respondenterna har fått delta i enskilda lektioner/dagar och till viss del fått arbeta med begrepp så som sexualitet, kön och jämställdhet. Det står dock att se i resultatet, att det finns en gemensam åsikt om att undervisningen inte motsvarat respondenternas nivå samt att det som behandlats haft för stort fokus på bland annat

preventivmedel och könssjukdomar, samt att undervisningen om sexualitetens olika former och normer med mera varit för knapp. Den delen av figuren som heter ”Fånga frågan i flykten”, är de dock nöjda med och det syns i resultatet när de beskriver det stöd de får av vuxna på skolan.

7.2. Ungdomars syn på sexualitet, sexuellt beteende och tillfälliga relationer

I detta avsnitt presenteras mitt resultat om hur respondenterna förhåller sig till sexualitet, sexuellt beteende samt tillfälliga relationer i relation till mitt teoretiska ramverk. I samband med detta diskuteras även vilken roll de upplever att olika socialisationsagenter har haft och har i deras liv samt hur dessa har format deras tankar och värderingar om sex, sexualitet, relationer och sexuellt beteende. Som diskuterades i teorikapitlet så baseras inte Giddens definition om den rena relationen på tillfälliga relationer. I detta kapitel ligger dock fokus på de resultat jag fått om just tillfälliga relationer och Giddens teori lämpar sig väl för att analysera dessa.

Gagnons och Simons (1973, 9) teori om sexuella skript har till syfte att visa hur det mest biologiskt ansedda mänskliga beteendet i självverket är en inlärprocess som människan utvecklar övertid och att beteendet är föränderligt beroende på kontext. Med begreppet sexuellt beteende syftar de på samlag, upphetsning, hur den sociala akten utspelas innan eventuellt samlag, förväntningar hos män och kvinnor och vilka förväntningar de har av andra. Med sin teori om sexuella skript vill de få svar på varför det sexuella beteendet ser ut som det gör, varför det sker när det gör, varför det sker med den personen/personerna och slutligen vems-varför (Gagnon & Simon 2013, 493). Med vems-varför är syftet att ge svar på de sociala bakgrundvariablerna som leder till det sexuella beteendet samt svara på vilka de individuella ramverken som styr individens beteende i den specifika situationen är. För att komma fram till dessa svar använder de tre olika skript: interpersonella skript, intrapsykiska skript och kulturella scenarier.

Då jag av forskningsetiska skäl inte ställt frågor till respondenterna om deras egna sexuella beteende och vad de själva attraheras av, så kommer delen om det intrapsykiska skriptet inte att behandlas. Det intrapsykiska skriptet fokuserar på individens egen uppsättning fantasier, vad hen åtrår och vad som slutligen leder till hens sexuella upphetsning (Gagnon & Simon 1986, 97).

För att börja med resultaten om vad som ligger till grund för respondenternas syn på sexualitet, sexuellt beteende samt tillfälliga relationer, så presenteras dessa utgående från Gagnons och

Simons kulturella scenarier. Genom de kulturella scenarierna kan man skapa sig en förståelse av specifika roller och de faser en roll genomgår så som inträdandet i en roll, utförandet av den och sedan utträddandet ur den. I ett samhälle delar individerna gemensamma kulturella normer om vad som är accepterat sexuellt beteende (Gagnon & Simon 1973, 20–21).

De kulturella scenarierna är mycket framträdande i mitt resultat då det ur analysen framgick att respondenterna delar den uppfattning att män fortfarande omsluts av macho-kulturen genom vilken de friare kan framhäva sin sexualitet samt att relationer så som engångsligg och KK:s med mera är mer acceptabelt för dem. För kvinnornas del blev de kulturella scenarierna tydliga av att i motsats till männen så präglas deras sexualitet och sexuella beteende starkare av traditionella normer och värderingar vilket leder till att de oftare får sociala sanktioner så som dåligt rykte samt stämpling. I takt med att samhället förändras och med det även normer och värderingar kring sexualitet och sexuellt beteende, så sker det förändringar i de kulturella scenarierna som delas av samhällets medlemmar. Ur undersökningen blev det tydligt att det finns en pågående brytpunkt mellan de nya normerna och värderingarna där allas sexualitet ska accepteras, från de mer traditionella könsbundna normerna och värderingarna. Den acceptans för olika former av sexualitet och relationer utanför kärleksrelationen som framkom i mitt resultat, skiljer sig något från resultaten i de tidigare forskningarna. I bland annat Tikkanens m.fl. (2011, 57–58) undersökning framkom det att framförallt de yngre respondenterna i lägre grad höll med att samkönade relationer är okej.

De resultat som diskuterats ovan stämmer även överens med Giddens (1999, 121) teori om intimitetens omvandling. Intimitetens utveckling från den romantiska kärleken, till den plastiska sexualiteten, sedan till den sammanflödande kärleken och slutligen den rena relationen som ger mer utrymme för alla människor i samhället att ingå sådana relationer (sexuella eller romantiska) som de anser gynna dem själva. Denna utveckling av intimiteten speglas som ovan diskuterades i min undersökning som tydligt visar en pågående förändring av de kulturella scenarierna. Undersökningen visar även en utveckling av de kulturella scenarierna kring sexualitet, sexuellt beteende samt relationer utanför kärleksrelationen i allt mindre utsträckning utgörs av kulturella scenarier som gör skillnad mellan den manliga respektive kvinnliga sexualiteten. Samtliga respondenter anser att sexualitet och sexuellt beteende inte ska värderas utifrån kön, utan alla har rätt att uttrycka sin sexualitet på det vis de önskar utan att behöva känna skam eller rädsla. Även om mitt resultat visar en utveckling mot ett öppnare samhälle med mer acceptans då respondenterna bland annat var av den åsikten att det idag förekommer mindre fördomar mot exempelvis HBTQ-personer samt mindre stämpling av olika former av

sexuella relationer, så kom det fram att de kulturella scenarierna som finns i samhället har en inverkan på hur bland annat sexualitet och sexuellt beteende uppfattas och de värderingar som läggs i dem. Det framkom även att respondenterna är väl medvetna om vilka förväntningar som läggs på respektive kön samt de eventuella sociala sanktioner de fortfarande kan utsättas för.

De interpersonella skripten i sin tur ser på individens sexuella beteende ur de kulturella scenarierna i en *specifik* kontext. Hur en situation utspelar sig går inte att förutsäga, eftersom varje situation är unik och aktörerna i situationen utgår från de förväntningar de själva har samt de förväntningar de tänker att den andra har och situationen anpassas därefter (Gagnon & Simon 1986, 99). I den specifika situationen utgår sedan de deltagande aktörerna från de kulturella scenarierna samt av sin egen roll som aktör och manusförfattare för situationen. På detta vis söker de anpassa situationen till för samtliga deltagare önskvärd interaktion (Gagnon & Simon 1986, 99). Den roll som de interpersonella skripten har är därmed till för att aktören ska kunna skapa en roll för den specifika situationen genom vilken hen kan uppfylla de förväntningar som finns mellan de deltagande aktörerna (Gagnon & Simon 1986, 99).

Dessa interpersonella skript går att finna i min undersökning när några av respondenterna bland annat berättade om hur viktigt det är att med sin partner kunna prata om sex och förväntningar. Resultaten från kvinnorna visade bland annat att de interpersonella skripten kan missgynna dem. Då de interpersonella skripten är till för att i den specifika situationen kunna uppfylla förväntningar deltagare emellan, så kan det för kvinnorna leda till att de väljer att inte säga vad de önskar i stunden, eftersom de vill uppfylla de förväntningar de anser att männen har på dem. Undersökningen visade dock att samtliga respondenter ser kommunikationen som väldigt viktig för att båda parterna ska ha det bra. Det som dock också framkom i intervjuerna var det, att kommunikationen inte sågs som lika viktig i tillfälliga relationer jämfört med mer stabila relationer. Av detta tolkar jag resultatet som så, att om det i den specifika situationen är en tillfällig kontakt mellan aktörerna, så får de kulturella scenarierna större plats och de interpersonella skripten med vilka situationen anpassas, tillämpas mer i stabila kontakter. Här kan man igen se på Giddens teori om den rena relationen. Det framgick att den tillfälliga relationen inte tillskrivs lika stort värde då kommunikationen inte upplevs lika viktig här. I en mer stabil relation upplevs kommunikationen om sex och förväntningar som avgörande för relationen, vilket stämmer väl överens med den rena relationen där parterna som ingår i relationen vill känna att de för något ut av relationen.

Som presenterades i kapitlet om tidigare forskning så har antalet sexuella partners ökat för både män och kvinnor. Detta kan ses som ett resultat av den pågående förändring av de kulturella scenarierna som diskuterats ovan, samt som en följd av den form som dagens relationer har, som enligt Giddens allt mer är så kallade rena relationer. Detta kommer även fram i mitt resultat när respondenterna ställdes frågor om vad de tror ligger till grund för ett ökat antal sexuella partners. Flera av respondenterna lyfte fram att det åtminstone bland ungdomarna uppfattas som trendigt att ha en flickvän eller en pojkvän, vilket kan leda till att man hinner ha flera relationer då de eventuellt inte är hållbara på sikt, och i en relation har man oftast sex. Detta ses som en av anledningarna till ökade antal sexuella partners, samt att det idag är betydligt lättare att få kontakt med nya människor i och med sociala medier. Giddens rena relationer blir här tydliga genom att relationer endast håller så länge som de upplevs gynnsamma. Till Giddens rena relation hör givetvis att de deltagande parterna är beredda för eventuella prövningar förhållandet kan utsättas för, men bara så länge de upplever att det gynnar dem i längden (Giddens 1999, 115). Då mitt resultat visar att relationer idag, åtminstone bland unga, ofta grundar sig på känslan av bara att ha någon, så ger de inte parterna lika mycket i längden, vilket leder till uppbrott och sedan sökandet efter en ny partner. Detta i sin tur leder till ett ökat antal sexuella partners.

Som avslut för detta avsnitt diskuteras hur olika socialisationsagenter utöver skolan uppfattas, så som familj och vänner. Respondenterna upplever att det åtminstone inom den äldre generationen finns kvar av äldre kulturella scenarier inom vilka sexuella handlingar har starkare kopplingar till relationen, men flera av dem poängterar samtidigt att dessa återfinns fortfarande även bland yngre. I sina egna familjer ser de fortfarande uppdelning mellan mer traditionella könsrollen, men i och med den pågående brytning mellan nya och traditionella normer och värderingar, så anser de att könsroller idag inte är huggna i sten och att det i hemmen samt inom relationerna finns en allt högre grad av jämställdhet.

7.3. Den romantiska kärleken till dagens accessoarrelationer

I detta avsnitt presenteras mina resultat om hur den romantiska kärleken uppfattas idag samt på vilket sätt utvecklingen av intimiteten har påverkat dagens relationer. Som Giddens (1995, 47) skriver så fick den romantiska kärleken sin början under 1700-talets senare hälft. Den grundade sig i att äktenskap allt mer handlade om att hitta en partner som fullbordade en själv, som man kunde se sig själv spendera livet med, och tog därmed ett kliv bort från de tidigare ekonomiska

och sociala-aspekterna. I den romantiska kärleken återfanns dock inte den passionerade intimiteten (Giddens 1995, 47). Även om den romantiska kärleken var modern för sin tid och ett steg framåt för den utveckling som lett till den form av intimitet som finns idag, så är den gammaldags för att se på dagens relationer. Åtminstone i västvärlden kan den uppfattas som gammaldags, men i flera andra delar av världen har äktenskap och intimitet fortfarande en mer traditionell form. I mitt resultat fanns det dock spår av den romantiska kärlekens ideal, men mest bland kvinnorna. Här kom det fram att ordet kärlek bland annat väcker tankar om att hitta den livslånga kärleken och att detta kan upplevas som extra viktigt i deras ålder.

Utöver det resultat som diskuterats ovan så visade inte undersökningen större kopplingar till den romantiska kärleken. Resultatet från männens intervjuer visade inga större kopplingar till denna, då det bland annat uttrycktes att en relation ska bygga på att man bara vill vara med den andra och att det nödvändigtvis inte behöver betyda för resten av livet. Ett resultat som dock var intressant är den hur de kopplade kärlek och sexuella handlingar. De resultat som de tidigare forskningarna visade var att speciellt yngre kvinnor tenderar att starkare koppla sexuella handlingar till kärleksrelationer (bland annat Helmius 1998, 144 & Tikkanen m.fl. 2011, 17). I mitt resultat framkom det däremot att männen gjorde starkare kopplingar mellan kärlek och sexuella handlingar. Flera av dem hade en öppen syn till sexuella handlingar utanför kärleksrelationen och såg inte ner på dessa, men personligen upplevde de bland annat att sex är ett sätt att visa sina känslor. Detta går emot Giddens teori om den romantiska kärleken, eftersom han menade att en passionerad intimitet inte återfanns i denna och att männen på grund av detta sökte sig till den utanför hemmet.

Mitt resultat om hur en bra relation ser ut stämmer väl överens med Giddens teori om den rena relationen. Som redan diskuterats så bygger den rena relationen på att de som ingår i den är del av den så länge de känner att relationen gynnar dem. Utöver detta så måste det inom den rena relationen även finnas tillit, förpliktelse och intimitet (Giddens 1999, 114–119). Tillit blev mycket tydligt i mitt resultat då samtliga var av den åsikten att det är en av grundpelarna för ett bra förhållande. Det framkom även kopplingar mellan tillit och förpliktelse. Förpliktelse i den rena relationen betyder att individen accepterar eventuella svårigheter ett förhållande kan möta men så länge förhållandet är gynnsamt så är hen redo att satsa på det (Giddens 1999, 115). Ur resultatet framkom att det finns en viss oro för en partners snedsteg, men att man då måste våga ha tillit för den andra. Gällande intimitetens del i den rena relationen och som redan delvis diskuterats ovan, så framkom det ur undersökningen att det inom relationen är mycket viktigt att med sin partner kunna diskutera sex och förväntningar. I likhet med detta så framkom det

även i några av de tidigare forskningarna att det är viktigt att kunna tala med sin partner om sex och förväntningar. Deras resultat visade dock att kvinnorna tenderade att hålla med påståendet något mer än männen (Folkhälsomyndigheten 2017, 91). Min undersökning visade däremot att detta sågs som mycket viktigt i en stabil relation oberoende av kön, men det kan även upplevas som svårt. Att kommunikationen inom detta område upplevs som avgörande för förhållandet samt tillit och förpliktelse understöds av hur kärleken beskrivs i det rena förhållandet. Här bygger kärleken på en öppenhet mellan parterna och förhållandets varaktighet är beroende på hur pass mycket de är beredda att dela med sig av sina tankar, sin oro, visa sårbarhet och ge plats för sina och den andras behov (Giddens & Sutton 2014, 270).

Utgående från mitt resultat så finns det dock några avgörande skillnader mellan dagens relationer och Giddens rena relationerna. Då de finns flera likheter och av att döma på resultaten så har dagens relationer en grund som utgår från den rena relationen, så vill jag här poängtera den del av den rena relationen vart Giddens (1999, 110) menar att dessa inte grundar sig på yttre sociala och ekonomiska faktorer. Då detta förr betydde att bland annat äktenskapet var något som ofta var sammansatt av föräldrar eller släktingar och var ett kontrakt som grundade sig i ekonomiska uträkningar. Denna typ av äktenskap förekommer inte i västvärlden idag, eller åtminstone i mycket liten skala. Ur min undersökning framkom det dock andra yttre sociala faktorer som ligger till grund för förhållanden idag. Bland respondenterna fanns en stark uppfattning av att flera relationer idag är, som en av respondenterna uttryckte det, accessoarrelationer.

I dagens samhälle har relationer en framträdande roll i olika tv-serier, reality-program, filmer, reklam samt diverse olika sociala medier. I och med att relationer har blivit allt mer lösgjorda från traditionella ramar så framgår det ur resultatet, att det idag är svårare att definiera en relation. Resultatet visade även att det idag finns en press på att ha en flickvän eller en pojkvän för att på så vis leva upp till det önskvärda och då få bekräftelse för att man har det andra strävar efter. Respondenterna upplever att denna press bland annat skapas genom de nyss ovan nämnda kanalerna. Den konsekvens som dessa accessoarrelationer skapar är enligt respondenterna det, att man idag eventuellt ingår relationer för att slippa vara ensam, för att få bekräftelse, för att anses som attraktiv och eventuellt inte lika mycket på grund av att relationen har en djupare betydelse. Att de här så kallade accessoarrelationerna har blivit mer vanliga ansågs dels bero på den press som finns i samhället idag, dels på grund av att det upplevs svårare att hitta en stabil partner. Idag är det lättare att träffa nya människor inte minst genom sociala medier, och ur resultatet framkom det att detta kan vara en anledning till att många är snabba med att ingå

relationer, istället för att leta efter de djupare relationerna som upplevs försvinna allt mer. Dessa accessoarrelationer kan även tolkas som ett resultat av dagens konsumtionssamhälle. Som respondenterna uttryckte det så influeras de ständigt via olika sociala kanaler om hur relationer bör vara, olika typer av relationer, vad som ska eftersträvas med mera för att på så vis uppnå det som andra eftersträvar. På denna punkt kan accessoarrelationerna tolkas utgående från Giddens rena relationer, eftersom båda dessa relationstyper bygger på att man som individ ska gynnas av relationen.

I sin diskussion om den rena relationen nämner Giddens (1999, 117) en studie av Joseph Berman och Robert Lilienfeld³ i vilken de två författarna diskuterar nutidsmänniskans besatthet av intimitet som bland annat är en konsekvens av omfattande opersonliga organisationer i dagens samhälle. Deras syn på individens besatta strävan efter intimitet stämmer väl överens med mitt resultat om dagens accessoarrelationer, då dagens människa enligt dem omges av situationer de inte kan kontrollera och att det sociala livet kan uppfattas som högst opersonligt. Detta leder till att individen söker sig till förhållanden, till intimiteten för att på så vis finna mening och trygghet i tillvaron (Giddens 1999, 117). Giddens (1999, 117) själv är dock inte helt övertygat om denna bild av dagens relationer, eftersom han inte anser att man ska se sökandet efter intimitet som en negativ reaktion på dagens sociala processer och system. Mitt resultat visar dock, att även om den form som dagens relationer har väl stämmer överens med Giddens teori om intimitetens omvandling till så kallade rena relationer, så finns det sociala processer och samhällsliga system som har en negativ inverkan på kärleksrelationer som i slutändan ger upphov till allt fler accessoarrelationer.

8. Avslutande diskussion

Syftet med denna avhandling var dels att undersöka hur gymnasieelever upplever sexualundervisningen i den svenska skolan, dels hur de själva ser på sex, sexualitet, relationer och sexuellt beteende. Utöver detta ville jag genom min undersökning finna svar på hur de upplever rådande normer och värderingar kring dessa områden, samt hur dessa avspeglas i deras egna tankar kring dessa. Slutligen sökte jag även svar på ifall den romantiska kärleken har plats i dagens relationer och hur detta i så fall tar sig till uttryck. Anledningen till att jag valt att undersöka sexualundervisningen samt hur ungdomar förhåller sig till sex, sexualitet, relationer

³ Berman & Lilienfeld (1979) *Between Public and Private*. Primära källan ej tillgänglig därmed sekundärhänvisning

och sexuellt beteende är att det är områden som ständigt påverkas och omformas av samhällets normer och värderingar. Det är därmed viktigt att den sexualundervisning de svenska skolorna praktiserar är tidsenlig för att på så vis kunna möta ungdomarnas behov. Ungdomsåren är en tid då sex, sexualitet och relationer får en större betydelse och för att de genom denna tid ska känna sig bekväma och trygga krävs det att skolan samt övriga instanser som ungdomar kommer i kontakt med, kan möta deras behov på ett för ungdomarna tillfredsställande vis. Utöver detta så ansåg jag detta undersökningsområde som väsentligt och intressant just på grund av att det är ett område som starkt påverkas av rådande normer och värderingar. Genom att undersöka hur ungdomar ser på sex, sexualitet, relationer och sexuellt beteende kan man se vilka förändringar som skett inom området samt ana den riktning de är på väg mot.

Min första forskningsfråga var hur ungdomar upplever att skolan sköter sitt jobb som informatör samt undervisningen kring bland annat jämställdhet, normer, HBTQ, sexualitet och relationer. Det jag kom fram till genom min undersökning var att i likhet med den tidigare forskningen så är majoriteten av ungdomarna fortsatt inte helt nöjda med den undervisning de fått inom området. Undervisningen motsvarar inte den kunskapsnivå de själva är på och de begrepp som nyss nämndes har inte en etablerad plats i undervisningen. En av de förändringar som skett i jämförelse mot den tidigare forskningen var den, att ungdomarna önskar mer undervisning om hur sex och sexualitet är individuellt och att ingens sätt att uttrycka sin sexualitet är sämre eller bättre. Utöver detta anser de att skolan borde ge mer regelbunden undervisning samt ett större fokus på könsnormer för att på så sätt motverka macho-kulturen i vilken männens sexualitet fortfarande placeras i förstarumt medan kvinnornas sexualitet hamnar i skymundan. Den förbättring som däremot skett i undervisningen är den, att det i skolan finns ett mer öppet klimat och ungdomarna känner en tillit till lärarna samt andra vuxna i skolan och att de kan prata med dem ifall de har frågor eller funderingar.

Med min andra forskningsfråga sökte jag svar på vilken roll ungdomarna upplever att skolan samt andra socialisationsagenter har för deras värderingar och beteende gällande sex, sexualitet och relationer. Genom min undersökning kom jag fram till att ungdomarna upplever att socialisationsagenter har större påverkan på tillfälliga relationer och mindre påverkan på kärleksrelationer. Gällande tillfälliga relationer upplever de att det finns en större påverkan från deras omgivning som bland annat förmedlar dem normer och värderingar genom vilka bland annat kvinnors tillfälliga relationer samt större antal sexuella partners döms hårdare än männens. Denna uppfattning delades av samtliga respondenter. I takt med de förändringar som skett inom samhällets normer och värderingar så framkom det dock att det finns en pågående

brytpunkt mellan de mer traditionella normerna och värderingarna, till de nya i vilka de finns en större öppenhet mot olika former av sex, sexualitet och relationer och att beteendet i allt mindre grad värderas utifrån kön. Även om flera av respondenterna inte upplevde att det i kärleksrelationerna fanns lika stor påverkan från deras omgivning så visade mitt resultat att det fortfarande fanns inslag av den romantiska kärleken. I takt med den brytpunkten mellan det traditionella och de nya normerna och värderingarna, så var den gemensamma uppfattningen att det viktigaste i en kärleksrelation är tillit till den andra, samt individualitet. Flera av dem ansåg att en av grunderna till ett bra förhållande är det, att båda parterna fortfarande har egen tid utan den andra. Det jag slutligen kommit fram till av detta är att ungdomarna upplever att den inverkan deras olika socialisationsagenter sammanslaget har är att i tillfälliga relationer influeras de mer av traditionella normer och värderingar, medan kärleksrelationer via brytpunkten alltmer anammat de nya normerna och värderingarna.

Den tredje och sista forskningsfrågan handlar om hur ungdomarna förhåller sig till den romantiska kärleken respektive tillfälliga relationer. Samtliga respondenter förhöll sig positiva till de tillfälliga relationerna, men de ansåg att det inom dessa relationer finns mer traditionella normer och värderingar som bland annat skapar ojämlikhet mellan kvinnor och män på så vis att kvinnorna i större utsträckning utsätts för sociala sanktioner. Det jag kom fram till gällande den romantiska kärleken diskuterade jag redan delvis i föregående stycke. Den romantiska kärleken i dess mer traditionella betydelse återfinns i mycket liten grad hos ungdomarna, endast en av mina respondenter uttryckte att kärlek får henne att tänka på den livslånga kärleken. Majoriteten av dem såg kärlek är något fint men idag ser de på kärlek som två individer för vill vara med varandra, har tillit och ömsesidig respekt samt även har sina egna intressen utanför relationen. Bland respondenterna fanns det även en övervägande uppfattning om att det idag är svårare att finna djupare relationer i takt med att relationer idag kan anta många olika former och det kan göra det svårt för ungdomarna att veta vad de själva vill ha. Ett annat problem som dagens relationer möter är att det åtminstone bland ungdomar upplevs som trendigt att ha en flickvän eller en pojkvän. Min undersökning visade att ungdomar kan känna en press av att ha någon de kan kalla flickvän eller pojkvän då det upplevs som något de flesta strävar efter, något som anses som attraktivt och ger bekräftelse. Som en konsekvens av detta upplever ungdomarna att det är svårt att finna djupare relationer, och att man på grund av detta oftare ingår så kallade accessoarrelationer för att leva upp till de relations-ideal de känner att de omges av.

När min analys sedan studerades i relation till mitt teoretiska ramverk fann jag att de teorier jag valt passade väl för undersökningens syfte, samt att de båda teorierna väl komplimenterade

varandra. Giddens teori om intimitetens omvandling passade väl för undersökningens syfte, eftersom den är utformad för att visa hur relationer och intimitet utvecklats över tid till den form de har idag. Enligt Giddens har dagens relationer utvecklats fram till det han kallar för rena relationer, och de resultat jag fick av intervjuerna visar att ungdomarna bland annat värdesätter tillit, är medvetna om svårigheter som kan förekomma i ett förhållande men är redo att möta dessa (förpliktelse) bland annat med hjälp av tillit. I enlighet med Giddens rena relationer finns det även en förståelse för att relationer inte nödvändigtvis håller livet ut. I mitt resultat fanns dock en avvikelse som Giddens i sin diskussion tog avstånd från. Det resultat jag kom fram till om de så kallade accessoarrelationerna där individer av press och sociala processer drivs till att söka sig till relationer, så menar Giddens i sin tur att individens sökande efter intimitet inte ska ses som en negativ reaktion på samhället som omger dem (Giddens 1999, 117).

Gagnons och Simons teori om sexuella skript i sin tur fungerade som ett bra verktyg för att visa hur samhällets normer och värderingar påverkar ungdomarnas syn på sex, sexualitet, relationer samt hur de avspeglas i deras syn på sexuellt beteende. Med hjälp av skripten om de kulturella scenarierna samt de interpersonella skripten så kunde jag bland annat se hur de rådande normerna och värderingarna som utgör samhällets kulturella scenarier är starkt närvarande speciellt vid tillfälliga relationer. Det framkom att vid tillfälliga kontakter förlitade sig respondenterna mer på de förväntningar de antar att den andra parten har, i stället för att öppet diskutera de förväntningar de har av stunden och akten. De interpersonella skripten fick mer plats i en stabil relation, eftersom samtliga ansåg att det med en stabil partner är viktigare med kommunikationen för att båda ska ha det bra och känna sig trygga. Den del jag dock inte kunde använda mig av från Gagnons och Simons teori var det intrapsykiska skriptet. Detta på grund av forskningsetiska skäl då detta skript fokuserar på individens egen uppsättning fantasier, vad hen åtrår och vad som slutligen leder till hens sexuella upphetsning (Gagnon & Simon 1986, 97).

Det som ännu bör diskuteras är respondenternas roll i undersökningen. De respondenter som deltog i min undersökning kunde på ett mycket korrekt vis diskutera de teman undersökningen behandlade och de gav en tydlig bild av vilken form dagens normer och värderingar har kring sex, sexualitet, relationer och sexuellt beteende. I anknytning till dessa diskuterade de även utförligt om hur de upplever mer traditionella normer och värderingar delvis fortfarande lever kvar, även inom den yngre generationen. Det som de inte diskuterade lika mycket var hur de själva hanterat situationer där de eventuellt stött på värdekonflikter exempelvis gällande traditionella könsnormers effekter som de tydligt tar avstånd ifrån. Utöver detta presenterade

de sexualundervisningens svårigheter i den svenska skolan idag, vilka förbättringar som behövs, men även de områden de anser skolan och lärarna lyckats med. I kapitlet om tidigare forskning kom det bland annat fram att ungdomar i större drag gjorde koppling mellan antal sexuella partners och dåligt rykte, och dessa värderingar återfanns främst hos ungdomar som var utlandsfödda, från mindre städer eller vars religion påverkade deras vardag (Tikkanen m.fl. 2011, 58–59). Respondenterna i mitt urval är alla födda i Sverige och åtminstone inte gett indikationer om att religion påverkar deras vardag. Det resultat jag fått av min undersökning skulle säkerligen se aningen annorlunda ut i fall variationsbredden mellan respondenterna varit större.

Avslutningsvis har mitt resultat visat att även om ungdomarna fortfarande ser brister i skolans undervisning om sex, sexualitet, relationer och sexuellt beteende, så är det medvetna om de svårigheter skolan och lärarna ställs inför då de i en klass ryms fler olika nivåer av mognad, sexuell mognad samt vad var och en upplever som bra undervisning. De är därmed medvetna om att det genom undervisningen är svårt att möta allas behovs på ett tillfredsställande vis. Den positiva utveckling som däremot hade skett inom skolan var att ungdomarna upplevde ett öppet klimat på skolan där de känner sig bekväma med att prata med lärare eller någon annan vuxen ifall de har frågor om bland annat sex, sexualitet och relationer. Vidare så upplever ungdomarna att de socialisationsagenter de har i sina liv formar dem med både mer traditionella normer och värderingar, men att de nya börjar få allt större fäste. Det fanns en gemensam uppfattning om att de traditionella normerna och värderingarna hade större påverkan på mer tillfälliga relationer, medan kärleksrelationerna i sin tur allt mer anammat de mer nutida normerna och värderingarna.

8.1. Vidare forskning

Inom detta område behövs det främst mer omfattande kvalitativa undersökningar med större antal respondenter. Som redan nämntes i ett av de inledande kapitlen av denna avhandling, så är större delen av den svenska forskningen inom området kvantitativ. För att få djupare förståelse för hur ungdomar ser på bland annat sex, sexualitet, relationer och sexuellt beteende, så krävs kvalitativ forskning. Kvalitativ forskning inom detta område är givetvis krävande gällande forskningsetik, men detta ska inte avskräcka till att i stället välja kvantitativa metoder. Utöver mer kvalitativ forskning skulle jag se det som behövligt med mer forskning om hur skolan på bästa sätt kunde undervisa om sex, sexualitet, relationer med mera. Som diskuterades

i slutet av det föregående avsnittet så kom det inte fram i undersökningen hur respondenterna hanterat eventuellt värdekonflikter de stött på gällande exempelvis traditionella könsnormers påverkan på sexualitet och relationer. I sina diskussioner om dessa, nämnde de bland annat att idag så är det fortfarande vanligare att männens sexualitet och sexuella beteende ställs på piedestal, medan kvinnorna har större risk för att få dåligt rykte. Här nämnde de dock inte hur de själva agerat i situationer där det någon säger eller gör går emot deras värderingar. För vidareforskning skulle detta vara ett intressant område.

Litteraturförteckning

Bygdeman, Marc & Lindahl, Katarina (1994) *Sexualupplysning och reproduktiv hälsa under 1900-talet i Sverige*. Stockholm: Utrikesdepartementet

Folkhälsomyndigheten (2014) *Ungdomsbarometern – ungdomar och sexualitet 2013/14*. Tillgängligt på:

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/u/ungdomsbarometern-ungdomar-och-sexualitet-201314/>

Hämtat [20.4.2020]

Folkhälsomyndigheten (2017) *Sexualitet och hälsa bland unga i Sverige: UngKAB15 en studie om kunskap, attityder och beteende bland unga 16–29 år*. Folkhälsomyndigheten. Tillgängligt på:

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/11272529714342b390d40fe3200f48cf/sexualitet-halsa-bland-unga-sverige-01186-2017-1-webb.pdf> Hämtat [21.11.2017]

Forsberg, Margareta (2005) *Ungdomar och sexualitet: En forskningsöversikt 2005*. Stockholm: Edita

Helmius, Gisela (1998) I begynnelsen. I Lewin, Bo; Fugl-Meyer, Kerstin; Helmius, Gisela; Lalos, Ann & Månsson, Sven-Axel (red) *Sex i Sverige. Om sexuallivet i Sverige 1996*. Stockholm: Folkhälsoinstitutet, 149–163

Helmius, Gisela (1998) Kärleken. I Lewin, Bo; Fugl-Meyer, Kerstin; Helmius, Gisela; Lalos, Ann & Månsson, Sven-Axel (red) *Sex i Sverige. Om sexuallivet i Sverige 1996*. Stockholm: Folkhälsoinstitutet, 137–147

Holme, Idar M. & Solvang, Bernt K. (1991) *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur

Hsieh, Hsiu-Fang & Shannon, Sarah E. (2005) Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15 (9): 1277-88

Gagnon, John H. & Simon, William (1986) Sexual Scripts: Permanence and Change. *Archives of Sexual Behaviour*, 15 (2): 97–120

Gagnon, John H. & Simon, William (1973) *Sexual conduct: the social sources of human sexuality*. Chicago: Aldine Publishing Company

Gagnon, John H. & Simon, William (2013) Sexual Scripts: Origins, Influences and Changes. *Qualitative Sociology*, 26 (1): 491–497

Giddens, Anthony (1995) *Intimitetens omvandling: Sexualitet, kärlek och erotik i det senmoderna samhället*. Nora: Nya Doxa

Giddens, Anthony (1999) *Modernitet och självidentitet*. Uddevalla: Daidalos AB

Giddens, Anthony & W. Sutton, Philip (2014) *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur AB

Ideström, Monica (2016) Folkhälsomyndighetens arbete med ungdomars sexuella och reproduktiva hälsa. I Häggström-Nordin, Elisabet & Magnusson, Chris (red.) *Ungdomar, sexualitet och relationer*. Lund: Studentlitteratur, 343–359

Johnsdotter, Sara (2012) Sexualitet och kultur. I Plantin, Lars & Månsson, Sven-Axel (red.) *Sexualitets-studier*. Solna: Liber, 63–81

Larsen, Håkon (2014) *Den nya kultursociologin*. Lund: Studentlitteratur AB

Lewin, Bo (1998) Kvinnor och män: Den lilla skillnaden?. I Lewin, Bo; Fugl-Meyer, Kerstin; Helmius, Gisela; Lalos, Ann & Månsson, Sven-Axel (red) *Sex i Sverige. Om sexuallivet i Sverige 1996*. Stockholm: Folkhälsoinstitutet, 115–133

Lewin, Bo (1998) Samlag och partners. I Lewin, Bo; Fugl-Meyer, Kerstin; Helmius, Gisela; Lalos, Ann & Månsson, Sven-Axel (red) *Sex i Sverige. Om sexuallivet i Sverige 1996*. Stockholm: Folkhälsoinstitutet, 59–77

Lindgren, Simon (2014) Kvalitativ Analys. I Hjerm, Mikael & Lindgren, Simon & Nilsson, Marco (red.) *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö: Gleerups Utbildning AB, 29–44

Lindgren, Simon (2014) Kodning. I Hjerm, Mikael & Lindgren, Simon & Nilsson, Marco (red.) *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö: Gleerups Utbildning AB, 45–62

Lindgren, Simon (2014) Tematisering. I Hjerm, Mikael & Lindgren, Simon & Nilsson, Marco (red.) *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö: Gleerups Utbildning AB, 63–72

Lindgren, Simon (2014) Summering. I Hjerm, Mikael & Lindgren, Simon & Nilsson, Marco (red.) *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö: Gleerups Utbildning AB, 73–86

Löfgren-Mårtenson, Lotta (2013) *Sexualitet*. Malmö: Liber

Löfgren-Mårtenson, Lotta (2016) Att förstå sexualitet utifrån sociala och kulturella perspektiv. I Lindberg, Katarina & Olsson, Hans (red.) *Samhällskroppen – om samhälle, kön och sexualitet: Ett kunskapsmaterial för lärare i samhällsorienterade ämnen i grundskolan och gymnasieskolan*. Skolverket, 115–123

Tillgängligt på:

<https://www.rfsu.se/globalassets/pdf/samhällskroppen---om-samhalle-kon-och-sexualitet.pdf>
[Hämtat 15.10.2019]

Mattebo, Magdalena & Häggström-Nordin, Elisabet (2016) Ungdomar och pornografi. I Häggström-Nordin, Elisabet & Magnusson, Chris (red.) *Ungdomar, sexualitet och relationer*. Lund: Studentlitteratur AB, 73–89

Nilsson, Marco (2014) Att samla in kvalitativa data – halvstrukturerade intervjuer. I Hjerm, Mikael & Lindgren, Simon & Nilsson, Marco (red.) *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö: Gleerups Utbildning AB, 149–166

Patel, Runa & Davidson, Bo (2019) *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Skolverket (2020) Sex och samlevnad. Tillgängligt på:

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/sex-och-samlevnad> Hämtat [05.04.2020]

Tikkanen, Ronny Heikki & Abellsson, Jonna & Forsberg, Margareta (2011) *UngKAB09: Kunskap, attityder och sexuella handlingar bland unga*. Göteborg: Göteborgs universitet

Tillgängligt på:

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/25017/2/gupea_2077_25017_2.pdf
Hämtat [20.11.2017]

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgängligt på:

https://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf [Hämtat 05-05-2020]

Zetterberg, Hans (1969) *Om sexuallivet i Sverige: värderingar, normer, beteenden i sociologisk tolkning*. Stockholm: Beckman

Tillgängligt på:

http://zetterberg.org/Books/b69_Sex/b1969_dir/bok_001.html [Hämtat 12.04.2020]

Bilaga 1

Intervjuguide

Intervjupersonen

- Hur gammal är du?
- Vilket program studerar du?

Skolans roll som informatör

- Hur skulle du beskriva sexualundervisningen du fått under din skolgång?
- Vilken nytta har du haft av sexualundervisningen och har den varit till hjälp för din sexualitet och dina relationer?
- Begreppen som sexualitet, relationer, kön, jämställdhet och normer ingår i flera kurs- och ämnesplaner. Hur har dessa begrepp inkluderats i er undervisning?
- Har det ordnats speciella lektioner/dagar för att informera om och diskutera sex, samlevnad och relationer m.m.?
- Ges ni i skolan chansen att diskutera och ställa frågor om sex, samlevnad och relationer m.m.? (Utöver eventuella dagar/lektioner)
- Vad skulle du önska mer information/undervisning om från skolan?

Andra informatörer

- Vilka andra kanaler har du använt för att få information om sex, sexualitet och relationer? (Utöver skolan)
- Vilken informationskanal har varit viktigast för dig?
- På vilket sätt har du nåtts av ungdomsmottagningen och har den varit stödjande gällande sex, sexualitet och relationer?
- Diskuterar du och dina vänner om sex, sexualitet och relationer? Vad diskuterar ni då?

Sexualitet och sexuellt beteende

- Hur skulle du beskriva ordet sexualitet och vilka tankar/känslor väcker det?
- Vilka tankar/känslor väcker ordet HBTQ?

- Tror du killar respektive tjejer har olika syn på sexualitet?
- Hur ser du på så kallade one-night-stands (engångsligg), ”KK:s”, sexuella relationer utanför kärleksrelationen? Är dessa relationer ok för både killar och tjejer?
- Ett större antal sexuella partners har blivit vanligare hos både killar och tjejer. Hur ser du på ett större antal sexuella partners?
- Är det viktigt att kunna prata om sex/förväntningar med en tillfällig partner?
- Beskriv det ”ideala” mötet av en ny tillfällig partner. På vilket sätt får ni kontakt/ses för första gången, vilka förväntningar skulle du ha på en tillfällig partner?

Relationer och kärlek

- Vilka tankar/känslor väcker ordet kärleksrelation?
- Hur skulle du beskriva en bra kärleksrelation?
- Hur tror du en kille/tjej skulle beskriva en bra kärleksrelation?
- Är förhållanden mer jämlika idag och hur skulle du beskriva ett jämlikt förhållande?
- Är det viktigt att kunna prata om sex och förväntningar med sin partner?
- Hur tror du man får en relation att hålla övertid?
- Beskriv den ”ideala” dejten. Hur skulle den gå till, vilka förväntningar skulle du ha på personen?

Påverkan, normer och värderingar

- Vad i din omgivning tror du har format din sexualitet, samt din syn på sexualitet och relationer?
- Hur ser samhällets normer och värderingar ut kring sex, sexualitet och relationer?
- Påverkar samhällets normer och värderingar vår syn på sex, sexualitet och relationer?
- Hur skulle du säga dessa normer och värderingar påverkar hur vi betar oss/uttrycker oss sexuellt?
- Hur påverkar de våra kärleksrelationer respektive tillfälliga relationer?

Bilaga 2

Åbo Akademi,
Sociologiska institutionen

En förfrågan om deltagande i studie

Hej,

Jag är en student som nu ska påbörja mitt examensarbete på 35 studiepoäng vid sociologiska institutionen vid Åbo Akademi. I examensarbetet som är en magisteruppsats, vill jag undersöka ungdomars tankar och attityder kring sexualitet och relationer. Jag vill även undersöka vilken roll de upplever skolan och sexualundervisningen har för ungdomar, om deras behov blir mötta och om undervisningen är tidsenlig. Vår syn på dessa områden är även en inblick i samhällets normer och värderingar. Under en längre tid har bland annat jämlikhet, feminism, HBTQ och Metoo väckt stora samhällsdebatter som inte minst understryker vikten av en omfattande och tidsenlig undervisning om sexualitet och relationer ur flera olika perspektiv.

Du tillfrågas därför, i din egenskap som rektor vid (censurerat)-gymnasiet om godkännande för intervjuer av 6–8 elever som studerar tredje året. En förutsättning för deltagande är att personen är minst 18 år.

Hur går intervjun till?

Intervjuerna kommer ske individuellt och beräknas ta 45–60 minuter. Intervjutillfället kommer att väljas i samråd med intervjupersonen, en plats där den intervjuade känner sig bekväm och trygg att diskutera det ifrågavarande temat. Vid intervjuerna kommer jag använda ett semistrukturerat frågeformulär och samma formulär kommer användas vid samtliga intervjuer.

Anonymitet

Intervjupersonernas anonymitet är av största vikt och kommer skyddas. Intervjuerna kommer spelas in och jag är den enda som kommer ha tillgång till dem. Efter att uppsatsen godkänts kommer samtliga ljudfiler av intervjuerna att raderas. Intervjupersonernas namn kommer inte att nämnas i avhandlingen. Jag kommer inte nämna gymnasiets namn eller i vilken stad gymnasiet finns. I magisteruppsatsen kommer det endast nämnas att intervjupersonerna studerar vid en gymnasieskola i Västra-Götalands län.

Deltagandet är naturligtvis frivilligt och kan när som helst utan särskild förklaring avbrytas. Materialet kommer att analyseras och publiceras i form av en magisteruppsats i sociologi vid Åbo Akademi.

Ifall du har funderingar kring undersökningen så är du välkommen att kontakta mig:

*****@hotmail.com

+358-44 *** ** **

Min handledare för magisteruppsatsen är,

Docent Lise Eriksson, e-post:

*****@abo.fi

Bilaga 3

Åbo Akademi,
Sociologiska institutionen

En förfrågan om deltagande i studie

Hej,

Jag är en student som nu ska påbörja mitt examensarbete på 35 studiepoäng vid sociologiska institutionen vid Åbo Akademi. I examensarbetet som är en magisteruppsats, vill jag undersöka ungdomars tankar och attityder kring sexualitet och relationer. Jag vill även undersöka vilken roll de upplever skolan och sexualundervisningen har för ungdomar, om deras behov blir mötta och om undervisningen är tidsenlig. Vår syn på dessa områden är även en inblick i samhällets normer och värderingar. Under en längre tid har bland annat jämlikhet, feminism, HBTQ och Metoo väckt stora samhällsdebatter som inte minst understryker vikten av en omfattande och tidsenlig undervisning om sexualitet och relationer ur flera olika perspektiv.

Du tillfrågas därför, i din egenskap som studerande vid (censurerat)-gymnasiet om deltagande i intervju. En förutsättning för deltagande är att du är minst 18 år.

Hur går intervjun till?

Intervjuerna kommer ske individuellt och beräknas ta 45–60 minuter. Intervjutillfället kommer att väljas i samråd med dig som är intervjuerson, en plats där du känner dig bekväm och trygg att diskutera det ifrågavarande temat. Vid intervjuerna kommer jag använda ett semistrukturerat frågeformulär och samma formulär kommer användas vid samtliga intervjuer.

Anonymitet

Din anonymitet är av största vikt och kommer skyddas. Intervjuerna kommer spelas in och jag är den enda som kommer ha tillgång till dem. Efter att uppsatsen godkänts kommer samtliga ljudfiler av intervjuerna att raderas. Ditt namn kommer inte att nämnas i avhandlingen. Jag kommer inte nämna gymnasiets namn eller i vilken stad gymnasiet finns. I magisteruppsatsen kommer det endast nämnas att intervjuerna studerar vid en gymnasieskola i Västra-Götalands län.

Deltagandet är naturligtvis frivilligt och kan när som helst utan särskild förklaring avbrytas. Materialet kommer att analyseras och publiceras i form av en magisteruppsats i sociologi vid Åbo Akademi.

Ifall du har funderingar kring undersökningen så är du välkommen att kontakta mig:

sofia.palomaa@hotmail.com

+358-44 *** ** **

Min handledare för magisteruppsatsen är,

Docent Lise Eriksson, e-post:

lise.eriksson@abo.fi